

Lezen

JAARGANG 13 NUMMER 2 2018
EEN UITGAVE VAN STICHTING LEZEN

JUDITH VANISTENDAEL
ONTDEKT DE RISOGRAAF

PODCASTS EN AUDIOVERHALEN ••• COMING-OF-AGE-BOEKEN ••• WOUTERTJE
PIETERSE PRIJS ••• INTERVIEW JUDITH VANISTENDAEL ••• PORTRET ERNA
SASSEN ••• KINDERBOEKENAMBASSADEUX ••• 25 JAAR DE NATIONALE VOOR-
LEESWEDSTRIJD ••• YALFEST ••• DE INKTAAP ••• STINE JENSEN OVER LEZEN
••• HET ATELIER VAN CATHARINA VALCKX ••• CONGRES STICHTING LEZEN

6 t/m 24 juni Spannende Boeken Weken, met uitreiking Gouden Strop en Schaduwprijs, spannendeboekenweken.nl ••• 10 juni Kinderboekenparade en opening Kinderboekenambassade, kinderboekenmuseum.nl ••• 20 juni Finale Er was eens, vmbo, erwaseens.nu ••• 20 juni Midzomerkinderboekenborrel met uitreiking Zilveren Griffels, Penselen en Paletten, cpnb.nl ••• 24 juni Finale Write Now!, writenow.nu ••• 27 juni Finale Er was eens, mbo, erwaseens.nu ••• 27 juni Uitreiking Prijs van de Nederlands Kinderjury en Pluim van de Senaat, kinderjury.nl ••• 28 t/m 30 juni Literair festival Nieuwe Types, Arnhem, nieuwetypes.nl ••• 3 t/m 9 september Week van de Alfabetisering, weekvandealfabetisering.nl ••• 13 september Roald Dahl Dag, uitgeverijdefontein.nl ••• 15 t/m 29 september International Literature Festival Utrecht, ilfu.nl ••• 20 september Uitreiking Theo Thijssen-prijs, pchooftprijs.nl/category/theo-thijssen-prijs ••• 21 t/m 30 september Boekenweek voor jongeren: Literatour, boekenweekvoorjongeren.nl ••• 29 september 36ste Nacht van de Poëzie, nachtvandepoezie.nl ••• 29 t/m 30 september Stripfestival Breda, stripfestivalbreda.nl

WETENSCHAPPELIJK CONGRES 13 DECEMBER 2018

Lekker lezen: over het belang van leesmotivatie

Het wetenschappelijk congres van Stichting Lezen vindt plaats op donderdag 13 december 2018 in Cultuur- en Congrescentrum Antropia (gelegen nabij station Driebergen-Zeist). Het congres is bedoeld voor wetenschappers, beleidsmakers, schoolleiders, educatief specialisten, taal- en leescoördinatoren, uitgevers, bibliotheekmedewerkers, docenten en andere geïnteresseerden die meer willen weten over het hoe en waarom van leesmotivatie. Kosten: € 175,- (normaal tarief) / € 35,- (student).

Wat is het geheim van succesvolle leesbevordering? Leesmotivatie. Wanneer de leesvlam bij kinderen eenmaal goed brandt, dooft deze niet zo snel meer uit. Leesmotivatie brengt een positieve leesspiraal op gang: een kind dat graag leest, leest meer en beter, en grijpt daardoor ook weer sneller opnieuw naar een boek.

Maar hoe doe je dat, van een kind een gemotiveerde lezer maken? Tijdens het wetenschappelijk congres van Stichting Lezen: 'Lekker lezen: over het belang van leesmotivatie', staat deze vraag centraal. In een plenair ochtendprogramma verkennen we wat (lees-)motivatie precies is en zoomen we in op de leesmotivatie van de huidige generatie. Maarten Vansteenkiste (Universiteit Gent) zal een theoretische inleiding op motivatie verzorgen. Daarna presenteren bijzonder hoogleraren Eliane Segers (leerstool Lezen en Digitale Media) en Roel van Steensel (leerstool Leesgedrag) de resultaten van recent Nederlands leesmotivatieonderzoek. In de deelsessies in de middag bespreken diverse wetenschappers hoe we kinderen en jongeren kunnen laten uitgroeien tot gemotiveerde, succesvolle lezers. Edith Bosch, voormalig topsporter en winnaar van *Expeditie Robinson* 2013, zorgt voor een inspirerende afsluiting.

Redactioneel

Schrijven over de pijn van opgroeien is van alle tijden. Ontwikkelingsromans worden ze wel genoemd, al heeft dat woord het Duitse *Bildungsroman* of het

Engelse *coming of age novel* nooit weten te verdringen.

De Nederlandse literatuur is recentelijk verrijkt met een paar mooie voorbeelden van dit genre. Aanleiding om de rubriek 'Lezen en verder lezen' aan dit onderwerp te wijden. Ook *Wees onzichtbaar* van Murat Isik komt voorbij. De kersverse winnaar van de Libris Literatuur Prijs is ook een van de genomineerden voor De Inktaap 2019, de prijs van jongeren die hun winnaar uit de drie grote literaire prijzen kiezen.

Jongeren die meedoen aan De Inktaap zijn doorgaans geïnteresseerde lezers (zie ook het artikel op pagina 24). Niet alle jongeren hebben zin in vuistdikke romans zoals die van Isik. Voor hen kunnen fanfictie via Wattpad of fictieve audioverhalen via de steeds meer in zwang zijnde podcasts, een brug naar literatuur vormen. Het openingsartikel is hieraan gewijd.

Een andere brug naar lezen zijn onze leesbevorderingscampagnes, waarvan vele dit jaar een jubileum vieren.

De Nationale Voorleeswedstrijd bestaat 25 jaar, reden om een aantal winnaars te vragen naar hun ervaringen als De Nationale Voorleeskampioen. De oogst is even rijk als veelzijdig: je stem leren gebruiken, spreken voor groepen, op bijzondere plaatsen komen, ervaren dat je kunt winnen met wat je het allerliefste doet en daarmee ook iets voor anderen betekenen, toneelspelen en solidariteit ervaren zijn niet geringe genoemde opbrengsten. Maar misschien wel het meest interessant en hoopgevend is de grote gemene deler die uit de interviews naar voren komt: De Nationale Voorleeswedstrijd brengt liefde voor lezen!

Gerlien van Dalen,

Directeur Stichting Lezen

- facebook.com/stichtinglezen
- @stichtinglezen
- instagram.com/stichtinglezen

Legenda

- 0-6 jaar
- 6-12 jaar
- 12-15 jaar
- 15-18 jaar
- algemeen

De projecten die recentelijk mogelijk zijn gemaakt met inhoudelijke en/of financiële steun van Stichting Lezen, zijn met aangegeven.

Lezen. Kwartaaltijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie is een uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen Lezen gratis door zich aan te melden via lezen.nl

Redactieadres: Stichting Lezen, Nieuwe Prinsengracht 89, 1018 VR Amsterdam. T 020-6230566 | E-mail redactie: redactielezen@lezen.nl

Hoofdredacteur: Gerlien van Dalen | Eindredactie: Annemarie Terhell / Eva Gerrits

Redactie: Daan Beeke, Eva Gerrits, Mirjam Noorduijn, Annemarie Terhell, Desirée van der Zander

Medewerkers aan dit nummer: Martin Michael Driessen, Jochem Jurgens, Stef Nagel, Eline Rottier, Elsbeth Tijssen, Isolde Woudstra

Vormgeving: Ramona Dales, Lijn 1, Haarlem | Uitgever: Stichting Lezen

Druk: Zalsman BV | Coverbeeld: © Judith Vanistendael

Abonnementenbeheer: adreswijziging, abonneren of opzeggen tijdschrift Lezen? Vul het formulier in op lezen.nl

Voor overige vragen: Abonneeservice Tijdschrift Lezen | 0172 476085 (tijdens kantooruren) | info@spabonneeservice.nl

© juni 2018 Stichting Lezen. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698. De inhoud van Lezen is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

INHOUD

4 Literatuur voor je oren

Literaire podcasts en audioverhalen

7 Opgroeien in rouw

Lezen en verder lezen

8 Een klassieke tranentrekker

Annet Schaap wint Woutertje Pieterse Prijs

10 Blickveld 0-6

12 Verliefd op de risograaf

Interview Judith Vanistendael

14 Blickveld 6-12

16 Verdrietige thema's behapbaar maken

Portret Erna Sassen

18 Prikfels

20 'Hier komt de hele community samen'

Yalfest

22 Blickveld 12-15

24 'Wat wij willen is een boek dat ons raakt'

De Inktaap

26 Blickveld 15-18

28 'Samen komen we veel verder dan alleen'

Nieuws van de Kinderboekenambassadeurs

30 Gedreven door de waarheid

Stine Jensen over lezen

32 'Jonge kinderen zijn nog niet geformatteerd'

Een kijkje in het atelier van Catharina Valckx

34 Over andere werelden gesproken

Jaarlijks Congres Stichting Lezen

36 Uit een schrijversleven: Martin Michael Driessen

Rectificatie

De auteursfoto van Anne-Gine Goemans op de achterzijde van Lezen nummer 1 2018 is gemaakt door Merlijn Doornik.

Literatuur voor je oren

PODCASTS – Kinderen en jongeren lezen weinig boeken, terwijl bewezen is dat literaire verhalen het inlevingsvermogen vergroten. Kunnen audio-verhalen een alternatief bieden?

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

De trend is al halverwege de jaren vijftig van de vorige eeuw ingezet, dus nieuws kan je het eigenlijk niet noemen. Toch besteedden veel media begin dit jaar ruim aandacht aan het feit dat tieners steeds minder boeken lezen. De lijn is dan ook behoorlijk steil neerwaarts. Volgens het onderzoek *Lees:Tijd; Lezen in Nederland* (januari, 2018) van het Sociaal Cultureel Plan Bureau las in 2006 nog 65 procent thuis af en toe een boek. In 2016 was dat nog maar 40 procent. Ook het aantal jongvolwassenen dat in zijn vrije tijd leest is in diezelfde periode teruggelopen, van 87 naar 49 procent.

Verhalen lezen maakt sociaal

Dat klinkt zorgelijk. Onderzoek naar de opbrengsten van lezen – specifiek ook naar die van het lezen van fictie – wijst uit dat niet alleen onze woordenschat en taalvaardigheid groeien, maar dat het lezen van verhalen en gedichten ons helpt sociaal beter te functioneren. Zo worden in het meest recente magazine van Leesmonitor *Wat beweegt het boek; Over de opbrengsten van lezen*, uitgegeven door Stichting Lezen, onderzoeksresultaten aangehaald die aantonen dat literatuur verdieping brengt. Het lezen van literaire verhalen leidt tot kennis en inzichten, over jezelf en de ander. Dat geldt zowel voor volwassenen als kinderen. Hoe vaker kleuters worden voorgelezen, hoe groter hun empathisch vermogen en hoe beter ze complexe emoties zoals jaloezie herkennen. Interessant is dat ook kinderfilms daaraan kunnen bijdragen. Al blijkt het (voor)lezen van literatuur meer effect te hebben: het gevoel daadwerkelijk in het hoofd van een ander te kruipen is daarbij overtuigender dan bij het kijken van films, tv-series, of het spelen van games.

Literaire mengvormen

Anno 2018 zijn er nog meer verhaalvormen dan boek, film, tv-serie of game. Zoals luisterboeken, radioboeken, verhalende (fictie)podcasts, literaire blogs, *spoken word poetry* en shows als *Echt gebeurd*. Laatstgenoemde biedt in comedycafé Toomler een open podium aan mensen om hun eigen grappige, droevige of spannende verhaal te vertellen dat gelijktijdig via een podcast te beluisteren is. Het op de Amerikaanse podcast en verhalenclub The Moth geïnspireerde initiatief uit 2008 van Mischa Wertheim en Paulien Cornelisse bewijst hoe de veranderende (digitale) techniek leidt tot steeds meer interactie tussen tekst, multimedia en podium enerzijds en tussen fictie

en non-fictie anderzijds, waaruit nieuwe, boeiende mengvormen ontstaan. Frank Tazelaar, hoofd van de opleiding *Creative Writing* aan ArtEZ hogeschool voor de kunsten, signaleert dat jonge auteurs zich dan ook niet langer beperken tot alleen het maken van verhalen voor tussen de kaften van een boek. ‘Mijn studenten zetten hun artistieke vaardigheden op allerlei manieren in om hun beroepspraktijk in te richten,’ licht hij toe. ‘Dat kan variëren van het maken van verhalende podcasts tot interdisciplinaire projecten op het snijvlak van literatuur en journalistiek. Ze kunnen op verschillende wijzen, in verschillende media, voor telkens een verschillend publiek verhalen maken en vertellen. Waarom is dat niet ook literatuur?’ Dennis Gaens, schrijfdocent aan ArtEZ, en schrijver en maker van de literaire podcast *Ondercast*, antwoordt hierop bevestigend: ‘Ik denk dat we een vrij nauwe definitie van literatuur hebben als we het alleen beperken tot romans, verhalenbundels en poëzie.’

Dezelfde diepgang

Zowel Gaens als Tazelaar merken op dat opbouw van plot en spanning, en stijlmidde-len die in die literaire mengvormen worden toegepast – tempo, ritme, perspectief –, niet wezenlijk verschillen. ‘In mijn lessen creative writing doe ik niet anders dan concepten uit de literatuur toepassen op andere media,’ aldus Gaens. Hij wijst erop dat we wel eens vergeten ‘dat geletterdheid onder alle lagen van de bevolking een nogal nieuw fenomeen is. Gedurende het grootste deel van onze geschiedenis was het gesproken woord de drager van verhalen. Podcasts en misschien meer nog *spoken word* grijpen daarop terug.’

Dat met name podcastverhalen dezelfde diepgang kunnen hebben als literatuur erkent ook Tom Hofland, verhalenmaker voor de VPRO en auteur van de succesvolle debuutroman *Lyssa* (2017). Het schrijfproces van de fictie-podcast *Babylon* (2016) die hij met Pascal van Hulst maakte, lijkt volgens Hofland enigszins op proza, ‘omdat je een verhaal uit je duim zuigt’. Maar wat het medium echt anders maakt, is dat je, zoals Hofland tijdens de opnames van de driedelige serie deed, kunt improviseren en audio-elementen en muziek kan toevoegen.

Podcast versus roman

Of je die elementen er nu wel of niet aan toevoegt, ‘de basis blijft het gedicht of het verhaal: de verbeelding’, vindt Gaens. Niet geheel toevallig vergelijken de drie jonge makers van het Vlaams-Nederlands audiocollectief Schik de ontstaansgeschiedenis van hun voor VPRO Dorst gemaakte zesdelige podcast-serie *Bob* dan ook met die van een roman. In een interview op de VPRO-site* vertellen ze hoe ze hun feitelijke zoektocht naar Bob – een mysterieuze man die volgens de vierentachtigjarige verwarde Elisa de liefde van haar leven was, maar over wie haar dochters tot dan toe nog nooit hadden gehoord – bewust subjectief hebben weergegeven. Hun eigen redenering, gevoed door niet altijd kloppende theorieën en hypothesen, bepaalde de spannings-boog. Daarbij is het drietal geïnspireerd door de enorm populaire Amerikaanse podcast *S-Town*, een moordmysterie dat uitmondt in een bevreedend verhaal over een zonderling uit een dorp in Alabama. Die heeft ze laten zien dat je een podcast mag opbouwen als een boek: ‘dat het geen functionele afspiegeling hoeft te zijn van de gang van zaken. Je gaat mee met de verteller, net als in een roman’.

Ruimte voor verbeelding

‘Zowel geschreven verhalen als podcasts doen een enorm beroep op je verbeelding, en dat is precies wat het zo geweldig maakt,’ zegt Hofland over het effect van het medium. ‘Vergeleken met film is het monster in je verbeelding altijd enger, de hoofdpersoon altijd knapper en de liefde altijd heftiger.’ Gaens beweert zelfs dat literatuur en verhalende audio ‘de enige twee kunstvormen zijn die zich echt in ons hoofd afspe-len. Meer dan andere narratieve vormen. Een roman komt tot leven in je hoofd, en audio – zeker beluisterd met koptelefoon – zit zelfs qua vorm daar. Beide vormen laten

FOTO DENNIS GAENS

Dennis Gaens en Lisa Weeda van *Ondercast*

Ondercast

Sinds 2014 timmert de literaire podcast *Ondercast*, van Dennis Schaens en co-host Lisa Weeda, aan de weg. De focus ligt op jong talent, al werken soms ook meer gearriveerde auteurs mee aan de afleveringen. Toegankelijkheid is het streven, zonder plat te worden. Een recente productie van *Ondercast* en Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam is *Rocky Alex*, een feuilleton over een zoekende jonge vrouw geschreven door diverse auteurs. Maartje Wortel schreef de eerste aflevering. ondercast.com

Hoorspel 2.0

Een podcast is een audio-uitzending die je *on demand* kan luisteren, waarbij het geluidbestand wordt aangeboden in een *rss-feed*. Met de opkomst van de iPod groeide de populariteit van audioblogs onder radio-amateurs, waarna de term ‘podcast’ ontstond: een samentrekking van iPod en broadcast. De smartphone en het snelle internet hebben het beluisteren van podcasts zeer vergemakkelijkt. Dat heeft geleid tot een enorme toename van audio in de journalistiek. Recentelijk verschijnen er ook steeds meer verhalende podcasts. Vooral in de Verenigde Staten brengen stations zoals *This American Life* en *The Moth* deze hoorspelen 2.0. uit. Hoewel in Nederland de fictie-podcast nog betrekkelijk nieuw is, wordt het fenomeen geleidelijk aan meer mainstream. Podcasts zijn te beluisteren via podcastapps, zoals *Stitcher*, *Soundcloud* en *iTunes*.

FOTO: KASPER VAN ALPHEN

Schrijverscollectief SCHIK bij de uitreiking van de Tegels waar de podcast *Bob de Publieksprijs* won

Audio-aanbod

Het Vlaams-Nederlandse huis voor cultuur en debat deBuren maakte tussen 2006 en 2014 een serie radioboeken met auteurs als Abdulkader Benali, Khalid Boudou en Tommy Wieringa. Joke van Leeuwen en Floortje Zwigman waren verantwoordelijk voor enkele kinder verhalen.

radioboeken.eu

Collectief Radiomakers Desmet maakt onder meer podcasts en hoorspelen. Het ontwikkelt ook kinderaudio, zoals de *1Minuutjes*, documentaire en fictieverhaaltjes voor acht- tot tienjarigen; onderdeel van Parel Radio Jeugd en Parel Radio Podcast, dat de mooiste documentaires en fictie in podcastvorm verzamelt. radiomakersdesmet.nl

VPRO Dorst, waar jonge verhalenmakers zich kunnen ontplooiën, ontwikkelt ook fictiepodcasts. Behalve *Babylon* van Tom Hofland en Pascal van Hulst en *Bob* van audiocollectief Schik is ook de serie *Sterk Water* van Babette Rijkhoff met verhalen van Terschelling de moeite waard.

vpro.nl/podcasts.html; vpro.nl/dorst.html

veel ruimte voor verbeelding: in wezen is er sprake van een soort co-creatie, een samenwerking tussen schrijver en lezen, of luisteraar. Dat brengt een grote intimiteit met zich mee. Het maakt dat beide vormen erg persoonlijke ervaringen zijn.'

This American Life

Als verhalende audio inderdaad net zoals de roman tot het domein van de fantasie behoort, waar de luisteraar in vrijheid andere werelden kan betreden en in zijn eigen gedachten kan dwalen, dan is luisteren misschien wel een goed alternatief voor het literaire lezen. Zeker nu het aantal podcasts groeiende lijkt. 'Ze schieten als paddenstoelen uit de grond,' merkt Hofland op. 'En de kwaliteit wordt alsmaar beter.' De Amerikaanse serie *Serial*, een whodunnit op de grens van feit en fictie over de moord op een achttienjarig meisje heeft daaraan zeker bijgedragen. De serie is gemaakt door een onderzoeksjournalist van *This American Life*, de gerenommeerde radioshow van Ira Glass die sinds 2006 ook als podcast te beluisteren is en de opmars van de fictiepodcast een flinke duw in de rug gegeven heeft. Met als voorlopig hoogtepunten het psychologisch doorwrochte *Homecoming* van podcastnetwerk Gimlet, over een experiment met terugkerende militairen. Ook in Nederland neemt de belangstelling voor het fictieve audioverhaal toe. Steeds meer Nederlandse uitgevers beginnen met de productie van luisterboeken. Steeds meer mensen maken gebruik van de digitale abonnementsdienst voor audioboeken Storytel en bijbehorende app. En steeds meer podcastmakers richten zich dus ook op fictie. Vaak zijn daar jonge multidisciplinaire auteurs bij betrokken zoals Dennis Gaens, Tom Hofland, Lisa Weeda en Maartje Wortel.

Een brug naar literatuur

In hoeverre het fictieve audioverhaal ook voor jonge(re) luisteraars interessant is moet de toekomst uitwijzen. Maar de tekenen zijn gunstig. Veelzeggend is bijvoorbeeld de kop '*The New Bedtime Story Is a Podcast*' boven een artikel in *The New York Times* van afgelopen najaar, over de explosie aan verhalende kinderpodcasts die de laatste jaren in de Verenigde Staten plaatsvond. Makers en presentatoren voeren als voornaamste reden aan dat luisteren actiever is dan kijken naar beeld en het intellect meer uitdaagt. 'Ze scheppen een wereld,' aldus programmadirecteur van podcastnetwerk Panoply. Niet minder veelzeggend is het succes van het geprezen spannende mysterie *The Unexplainable Disappearance of Mars Patel* voor acht- tot twaalfjarigen. En recent bracht het Britse marktonderzoeksbureau Nielsen Book Research International naar buiten dat de verkoop van audioboeken enorm in de lift zit. Opvallend detail: ze zijn vooral populair onder jonge mannen die van huis uit geen fanatieke boekenlezers, maar wel fanatieke podcastluisteraars blijken te zijn. De podcast als brug naar literatuur. Het is een even verleidelijke als hoopvolle gedachte. ●●●

* Elja Looijestijn, *Zoeken naar Bob* (november 2017), vpro.nl/dorst/producties/bob-gidsartikel.html

Opgroeien in rouw

Horace Hopper groeit op in Nevada's verlatenheid, op de schapenranch van zijn pleegouders, die hopen dat hij de ranch overneemt. Maar Horace wil bokser worden en vertrekt naar Mexico. Dat de titel een noodkreet is, is niet toevallig: *Laat me niet vallen* (Meulenhoff) van Willy Vlautin is een boek over eenzaamheid.

Het is de oer-coming-of-age-roman: Holden Caulfields rebelse relaas in *De vanger in het graan* (1951) van J.D. Salinger (Bezige Bij) stond model voor talloze verhalen over jongeren die worstelen met de schijnwereld van volwassenen, hun angst om te vallen en verlies van onschuld.

LITERAIRE COMING-OF-AGE – Marieke Lucas Rijneveld (1991) had een moeilijke plattelandsjeugd, met gereformeerde ouders en een te vroeg overleden oudere broer. Het inspireerde haar tot het schrijven van een meeslepende ontwikkelingsroman, onder het motto 'onrust schenkt vleugels aan de verbeelding' (Maurice Gilliams).

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

Het bejubelde debuut *De avond is ongemak* is gemakkelijk samen te vatten: een plattelandsmeisje zit gevangen in rouw na de verdrinkingsdood van haar oudste broer Matthies na een schaatstocht. Ze worstelt met de dood, haar ontluikende seksualiteit en het streng gereformeerde boerengezin waarvan ze deel uitmaakt. Onderwijl hoopt ze dat er ooit 'een groot meisje' uit haar twaalfjarige ik tevoorschijn zal komen 'dat vrij is van haar angsten of in ieder geval iemand die gezien zal worden, die al te lang verborgen ligt onder lagen huid en jas'.

Schrijven over de pijn van opgroeien is van alle tijden en plaatsen. De manier waarop Rijneveld dit doet, is echter opvallend. In bloemrijke taal en bedwelmende zinnen met aan het boerenleven ontleende indringende beelden, voert ze je mee in de beklemmende wereld van haar protagonist waar alles draait om Het Woord, maar woorden die troosten ontbreken. 'Het klinkt misschien gek,' zegt Jas, zoals het meisje wordt genoemd, 'maar ik mis vader en moeder vaak terwijl ik ze iedere dag zie.'

Vergeefs zoekt ze steun bij haar broer Obbe en zusje Hanna. Ze trekt zich terug in haar fantasie en (erotische) dwanggedachten. De eenzaamheid groeit en daarmee een diep verlangen naar 'de overkant': de plek waar Matthies naartoe wilde schaatsen en die de ontsnapping aan het knellende bestaan symboliseert.

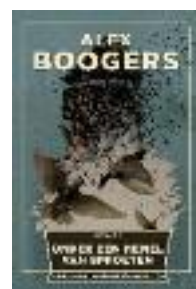
Er zit sowieso veel symboliek in deze zintuiglijke vertelling. Vermoedelijk is dat ook waar het Rijneveld om gaat: de verbeeldingskracht inzetten als overlevingsmechanisme. Al is daar wel een voorwaarde aan verbonden: op den duur zul je aan die tomeloze fantasie woorden moeten geven, 'omdat alles en iedereen anders in je blijft zitten'. Rijneveld heeft dat goed begrepen. Maar Jas? ●●●

De avond is ongemak, Marieke Lucas Rijneveld.

Atlas Contact € 19,99 (8+)

Murat Isik groeide op in de Bijlmer in de jaren tachtig. Het inspireerde hem tot *Wees onzichtbaar* (Ambo/Anthos), over de jeugd van de Turkse Metin die zich aan zijn tirannieke vader probeert te onttrekken. Een treffend coming-of-age-verhaal en karakteristieke grote-stadsroman ineen. Won de Libris Literatuurprijs 2018.

Onder een hemel van sproeten (Podium) van Alex Boogers is het verhaal van de Surinaamse jongen Harvey, zijn vijftienjarige buurmeisje Amy en de oude weduwnaar Jacob die op de grens van een Rotterdamse volkswijk en de polder hun levensleed met elkaar en de lezer delen. Kernvraag: zijn afkomst en eenzaamheid te overwinnen?

Een klassieke tranentrekker

WINNAAR – Annet Schaap (1965) maakte, vooral als illustrator, zo'n tweehonderd boeken voordat *Lampje*, haar schrijfdebuut voor kinderen, verscheen waarmee ze meteen de Woutertje Pieterse Prijs won.

DOOR EVA GERRITS

Waar was dit verhaal, zo lang?

'Ik wilde al tijden zelf schrijven maar na een paar bladzijden verzandde ik steeds in het geruzie in mijn hoofd. Die stukken gingen altijd over andere dingen dan over dit boek, dat misschien nog het meest wegheeft van de toneelstukken die ik vroeger schreef voor een kindertheatergroep; dat sprookjesachtige, de taal. De vuurtoren uit het verhaal zag ik eens aan Lake Michigan. Daar ga ik over schrijven, dacht ik toen, maar ik deed er niks mee. Ik dacht eigenlijk dat het met mijn eigen verhaal nooit meer goed zou komen. Toen de *Hoe overleef ik*-serie van Francine Oomen, die ik illustreerde, afliep viel mijn inkomen grotendeels weg, de boekenmarkt stortte in en ik kreeg last van mijn tekenhand. Paniek! Maar ook de gedachte: wat wil ik nou écht? Tijdens een retraite, als je meer openstaat voor de dingen dan tijdens de dagelijkse boodschappen, kwam ineens *Lampje* binnen. Zoemmm, het eerste hoofdstuk. En het tweede. Kristalhelder, echt een wonder. Tijdens het schrijven ging ik pas over het verhaal nadenken.'

En over een uitgever?

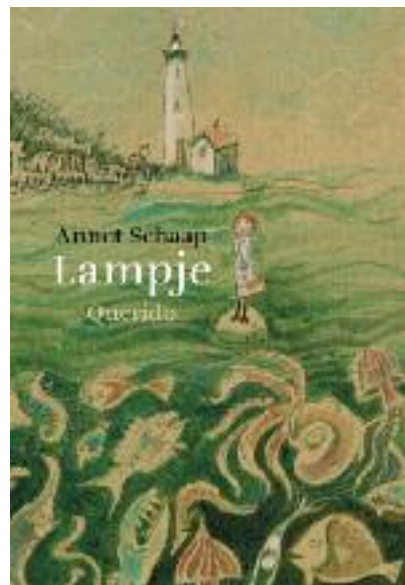
'Het liefst wilde ik bij Querido, voor mij de mooiste uitgeverij van Nederland, maar ik dacht, ze zien me aankomen, zeggen vast: moet je niet blijven illustreren? Ik was ook bang dat geen kind het zou willen lezen. Ik had grote behoefte iets vreselijk zieligs te schrijven. Dat miste ik zo! Vroeger vond ik dat de allermooiste verhalen, maar ik zie zoiets al veel te lang nergens meer. Ik was bang dat *Lampje* te ouderwets was, ook door de taal, de wijldropigheid die ik voor ogen had en de tijd waarin het speelt heeft ook iets ouds. Mirjam Bolt, de redacteur, vond het tot mijn verbazing mooi: "Ouderwets? Dat noemen we klassiek."

In hoeverre lijken de hoofdpersonages *Lampje* en *Vis op jou*?

'Net als ik, voor mijn gevoel, maakt ook het jongetje *Vis* een soort tocht van donker naar licht. Hij kruipt het liefst onder het bed, voelt zich afgesloten van de wereld terwijl dat niet per se hoeft, er blijken dingen te kunnen waarvan hij niet had gedacht dat ze konden. En *Lampje* is misschien zoals mijn dagelijkse zelf. Niet dat ik ten diepste zo aardig ben als zij, maar het is een beetje zoals ik omga met mensen. Bij het vormgeven van de verhouding tussen *Vis* en *Lampje* dacht ik aan het hoofdstuk "Het temmen van Sméagol" uit *The Lord of the Rings*. Iets dergelijks zit ook in *De kleine prins*. Dat temmen leek me mooi, hoe ga je van vijandig naar vriendelijk? Ik ben verder natuurlijk ook een deel juffrouw *Amalia* en *Lampjes* vader *Augustus* – ik ben alle personages, dat is ook het leuke.'

Zag je het succes aankomen?

'Wat er na publicatie vaak gebeurt: helemaal niks. Je hartskind kan gewoon verdwijnen, heel pijnlijk. *Lampje* vond ik zelf mooi; dat het universele weerklank zou vinden had ik totaal niet verwacht. Niet eens dat er in boekenland überhaupt plek voor zou zijn... Uiteindelijk drong het door tot verbazend veel en ook verbazend jonge mensen. Soms mailen hele gezinnen: "We hebben met zijn allen het boek gelezen, hebben er een hele week over gedaan, het was zo fijn!" Dat ik nu precies kan doen waarvan ik houd, zelf verhalen bedenken, waar plek voor is, is ongelooflijk fijn.' ●●●

Lampje gaat over geheimzinnige zeewezens en woeste piraten. Over het Zwarte Huis van de Admiraal, waarvan ze zeggen dat er een monster woont. Over een grijze vuurtoren op een eiland dat nog net vastzit aan het vaste land. Over *Lampje*, de dochter van de vuurtorenwachter, die iedere avond eenenzestig treden beklimt om het licht aan te steken. Over een stormachtige avond, waarop de lucifers op zijn en alles misgaat. Maar vooral over dapper zijn en meer kunnen dan je ooit had gedacht.

Lampje, Annet Schaap. Querido, € 16,99 (9+)

BoekStart Inspiratiedag

BoekStart bestaat tien jaar en samen met de Bibliotheek *op school* worden er inmiddels 750.000 kinderen bereikt. Op 20 september 2018 wordt het jubileum gevierd tijdens een Inspiratiedag in de RAI Amsterdam. Centraal staat het kind dat opgevoed is met lezen en leesplezier en dat nu de tiende verjaardag viert. De eerste BoekStartbaby's zijn nu immers tien jaar oud, zitten op de basisschool en profiteren daar van de Bibliotheek *op school*. Op die verjaardag zijn alle mensen uitgenodigd die, naast de ouders, een bijdrage hebben geleverd aan de leesopvoeding: Kunst van Lezen, Stichting Lezen, de Koninklijke Bibliotheek, bibliotheekmedewerkers, SPN, Jeugdgezondheidszorg, medewerkers van kinderopvang en leerkrachten in het basisonderwijs. Leespromotor Aidan Chambers viert het feest mee als *keynote speaker*. Tijdens de Inspiratiedag wordt er teruggeblikt op de voorbije jaren en stilgestaan bij de kansen die er straks voor het kind liggen met de Bibliotheek *op school* in het voortgezet onderwijs. Het programma voor de Inspiratiedag wordt in juni bekendgemaakt. Dan bestaat ook de mogelijkheid tot aanmelden. [A7] boekstart.nl; debibliotheekopschool.nl

3x een Leespluim

De Sardes-Leespluim wordt iedere maand uitgereikt aan een bijzonder prentenboek voor jonge kinderen. De Leespluim van maart ging naar *Het wonder van de appel*, met tekst van Hans-Christian Schmidt en illustraties van Andreas Német (De Vier Windstreken, 2+), een kartonnen schuifjesboek waarin peuters kunnen kennismaken met veranderingen in de natuur tijdens de lente. In april werd de onderscheiding toegekend aan *Zaterdag* van Saskia Halfmouw (Leopold, 2+), een prentenboek vol kijkplaten over weekendactiviteiten als boodschappen doen, een bezoekje brengen aan de bibliotheek, voetballen, fietsen en zwemmen. De Leespluim van mei ging naar *Kat en vis* van Alain Clark met illustraties van Loes Riphagen (Moon, 4+); een bundel korte verhalen over twee huisdieren, die zijn geïnspireerd op de verhalen die muzikant Clark zijn zoontje Nilo voor het slapengaan vertelt. Vis is nieuwsgierig en stelt Kat veel vragen over de wereld buiten zijn kom. Ze filosoferen over omgaan met angst of onweer, en fantaseren over beroemd worden en vliegen naar de maan. Bij elke Leespluim worden activiteiten rond het boek ontwikkeld door medewerkers van Sardes. [A7]

sardes.nl

Margriet Heymans bij de uitreiking van het Gouden Penseel in 1973

Margriet Heymans in het Literatuurmuseum

Het Literatuurmuseum heeft de originele illustraties en schetsen van Margriet Heymans verworven. Margriet Heymans (Den Bosch, 1932) oogstte in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw veel lof voor haar sprookjesachtige, introverte tekeningen waarin fantasie en werkelijkheid zijn vervlochten. Heymans begon haar artistieke loopbaan in 1958 met een opdracht voor het tijdschrift *Kriskras*. Ze werkte veelvuldig samen met haar zus Annemie Heymans. De zussen maakten onder meer *Het poppenfeest* (1971), *De gele draad* (1982) en *De prinses van de moestuin* (1991). Heymans was meer dan twintig jaar als docent verbonden aan haar oude school in Den Bosch, die nu Koninklijke Academie voor Kunst en Vormgeving heet, en leidde daar een jongere generatie illustratoren op. Tweemaal ontving ze het Gouden Penseel: in 1973 voor *Hollidee de Circuspony* en in 1988 voor de tekeningen bij Imme Dros' *Annetje Lie in het holst van de nacht*. Voor *Lieveling, boterbloem*, dat ze ook zelf schreef, kreeg ze in 1989 de Woutertje Pieterse Prijs uitgereikt. Ter gelegenheid van de aanwinst exposeert het Literatuurmuseum tot en met 16 september 2018 een keuze uit haar werk. [A7]

Literatuurmuseum.nl

4x mooi getekend

- Het denkbeeldige speelmaatje uit *Mijn grote vriend Leeuwwitje* van Jim Helmore en Richard Jones (ill.) is wit, wollig en lief. Als Caro verhuist vindt ze hem op de enorme witte zolder, maar wanneer het nieuwe huis zich vult met kleur, kan ze Leeuwwitje nergens meer vinden (Querido Kinderboeken, 4+).
- Bruine Beer heeft een nieuwe grot, maar voelt zich er niet helemaal thuis. Aan de rand van het bos doet hij een ontdekking: mensen hebben ook grotten en die proppen ze vol met gezellige spullen. Dat wil hij ook! *De grot van Bruine Beer* is een grappig prentenboek met hartverwarmende tekeningen van Yuval Zommer (Lemniscaat, 4+).
- Sara Jacoby filosofeert in *Voor altijd en even* over geluksgevoel en het verstrijken van tijd. De tekeningen, in gemengde techniek, van strand, kampvuur, dennenbos en voorbijrazende treinen zijn leuk om te bekijken en hebben een geraffineerd diepte-effect (Leopold, 5+).
- *Eiland* van Mark Janssen vertelt in prenten zonder tekst het verhaal van een vader en dochter die schipbreuk lijden en aanspoelen op een eiland. Alleen de kijker ziet dat ze rondobberen op de rug van een schildpad die hen beschermt tegen wind, golven en kou. Een mooi kijkboek waar de kleuren vanaf spatten (Lemniscaat, 4+). [A7]

20 jaar Vos en Haas

Vos en Haas, de serie voor beginnende lezers, bestaat twintig jaar. Dat wordt gevierd met een jubileumboek, waarin oude bekenden uit de serie bij het hol van Vos en Haas op bezoek komen. Lek, de kleine haan die eerder werd ontvoerd en nu is opgegroeid tot puberkuiken, zit tijdens het feest onder de eik op zijn 'smartfoon'. De dieren staan er stomverbaasd omheen. 'Iek wil gewoon even op zijn "feesboek" zitten, zegt Tok. 'Al zijn vrienden zitten op feesboek. Maar zonder ontvangst kan Iek er niet bij.' In *Feestboek* speelt Sylvia VandenHeede als vanouds met woorden en creëert ze geestige spraakverwarringen. Destijds kwam ze op het idee voor de eerste *Vos en Haas* (1998) toen ze haar dochters zag zwoegen op fantasieloze avi-boekjes. Ze bedacht dat een mooi dik boek, waarin de tekst meegroeit en steeds een stapje moeilijker wordt, een hart onder de riem van beginnende lezers zou zijn. Thé Tjong-Khing verzorgde de illustraties. De serie werd een groot succes. Er zijn inmiddels 25 titels verkrijgbaar, waarvan in totaal meer dan 620.000 exemplaren zijn verkocht. Vooral in België is het duo een begrip en leren veel kinderen met Vos en Haas lezen. [A7]

Vos en Haas. Feestboek, Sylvia Vanden Heede & Thé Tjong-Khing (ill.). Lannoo, € 14,99 (6+)

Prentenboek van het Jaar 2019

Een huis voor Harry van Leo Timmers, waarin de dikke kater Harry verdwaalt en op zoek gaat naar onderdak, is verkozen tot Prentenboek van het Jaar 2019. Het prentenboek zal centraal staan tijdens De Nationale Voorleesdagen, die van start gaan met Het Nationaal Voorleesontbijt op woensdag 23 januari 2019. De overige titels in de Prentenboeken TopTien zijn:

- *Als ik een dinosaurus had*, van Alex Barrow en Gabby Dawnay (ill.) (Querido Kinderboeken)
- *De kale boom* van Tamara Bos en Barbara de Wolf (ill.) (De Vier Windstreken)
- *Dino's bestaan niet* van Mark Janssen (Lemniscaat)
- *Gulzige geit* van Petr Horáček (Lemniscaat)
- *Heb jij misschien Olifant gezien?* van David Barrow (Gottmer)
- *Ossip en de onverwachte reis* van Annemarie van Haeringen (Leopold)
- *Panda wil een vriendje* van Jonny Lambert (Veltman)
- *Plasman* van Jaap Robben en Benjamin Leroy (ill.) (Gottmer)
- *Waar is Beer?* van Emily Gravett (Gottmer)

Het Prentenboek van het Jaar is tijdens De Nationale Voorleesdagen, die duren tot en met 2 februari 2019, verkrijgbaar in een mini-editie voor € 4,95 inclusief app. [A7] [lezen](#)

Verliefd op de risograaf

PUUR – Striptekenaar en illustrator Judith Vanistendael publiceerde dit voorjaar haar eerste prentenboek. Ze noemt *Blokje om* een ‘strip voor baby’s’, een fantasierijk spel met geometrische vormen, gemaakt op de risograaf. ‘Het was een oefening in pure esthetiek, radicaal anders dan wat ik tot nu toe heb gedaan.’

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Het is even zoeken naar het atelier van Judith Vanistendael in Brussel-Zuid. Waar huisnummer 17 zou moeten zijn, leidt een smal gangetje naar een betegelde binnenplaats. Daarachter ligt een drukkerij. Vanistendael? Die zit boven, wijst een medewerker. Boven aan de trap begint een andere wereld – een artistieke oase, waar het gedreun van de persen naar de achtergrond verdwijnt. De schuine muren zijn behangen met zelfgedrukte affiches, de stiften en potloden liggen naast de tekentafel.

Hipstertechniek

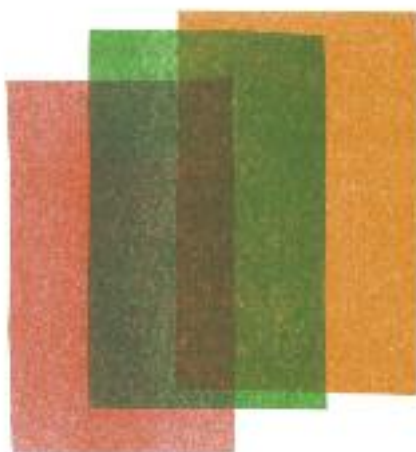
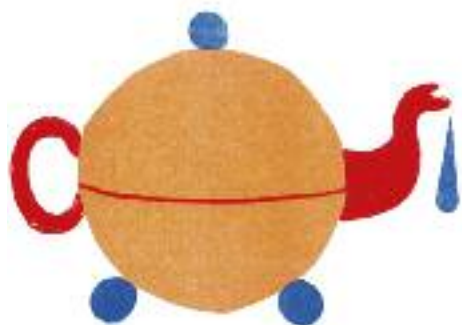
Judith Vanistendael maakte hier *Blokje om*, dat ontstond op een grijs bakbeest dat ze liefkozend de ‘riso’ noemt. De risograaf lijkt op een kopieerapparaat, maar is een analoge stencilmachine waarmee je zelf drukwerk kunt maken. In de buik gaan inkt drums met transparante verf. ‘Eigenlijk is deze techniek ontwikkeld om goedkoop te kunnen produceren, maar

nu is het een hipstertechniek,’ vertelt ze. ‘Het wordt veel gebruikt voor kunstdruk. Iedere kleur laag wordt apart op het papier aangebracht, dat geeft een heel verfijnde structuur.’ Uit een enorme stapel papier diept ze voorbeelden op: witte vellen met grijze en zwarte knipsels. ‘Door te werken met grijstinten kun je de intensiteit van de kleur bepalen.’

Chaotisch en krasserig

‘De riso dwingt je om esthetisch te denken,’ legt ze uit. ‘Dat is radicaal anders dan ik gewend was te doen. Ik was nieuwsgierig: wat gebeurt er als ik mezelf strak begrens?’ Ze pakt er enkele striptekeningen bij, ter vergelijking: ‘In mijn strips teken ik heel chaotisch. Schetserig, krabberig, krasserig. Ik ben een grote modderhoop als het op aflijning aankomt. Bij mij staat het beeld altijd in dienst van het verhaal – het verhaal staat voorop, ik ben ermee getrouwd.’

De beeldromans, waarmee Vanistendael internationaal succes oogstte, zijn indringend en liggen vaak dicht bij haarzelf. Zo maakte ze het autobiografische tweeluik *De maagd en de neger* (2007-2009), over de relatie tussen een wit meisje en een zwarte vluchteling, en *Hoe David zijn stem verloor* (2012), een verhaal over kanker. Het zijn boeken die aandacht en betrokkenheid vergen van de lezer. Al te mooi tekenen vindt ze niet functioneel. ‘Het leidt af van de vertelling. Als iemand zo alleen bezig is met geniaal tekenen dan word ik daar knettergek van.’

Uit: *Blokje om*, Judith Vanistendael

Kleurpotlood en waterverf

Juist die rafelrandjes geven haar graphic novels een rauwe intensiteit. In *Mikel* (2016), dat zich afspeelt in een omgeving van terreur, regent het grijze luchten en krasserige potloodstrepen. Ze zwoegde drie jaar op de uitwerking van het autobiografische scenario van Mark Bellido, een Spaanse schrijver, die ze tijdens een voettocht naar Santiago de Compostella had leren kennen. Hoe hij alles had verloren door als lijfwacht te gaan werken in Spaans Baskenland, raakte haar. *Mikel* werd een dikke strip van 360 pagina's in kleurpotlood en waterverf. Ze forceerde er zelfs haar schouder ermee. 'Op kleurpotlood moet je heel hard drukken.'

Transformatie

Blokje om is een tekstloos beeldboek en staat inderdaad haaks op die nonchalant ogende striptekeningen. Het gaat over speelse transformatie, over hoe geometrische vormen kunnen veranderen. Een geel vierkant wordt een rondje, een theepot, het hoofd van een dier en zo verder. Tachtig pagina's voor jonge kinderen is ambitieus, maar daar liet ze zich niet door weerhouden. 'Ik heb alle pedagogische regels aan mijn laars gelapt. Je hoeft het ook niet gelijk uit te lezen, als kindjes hun aandacht verliezen dan doe je gewoon het boekje toe.' Ook voor de bioscoopfilm *Rosie en Moussa*, naar de verhalen voor achtplussers die ze maakte met Michael de Cock, experimenteerde Vanistendael met risodruk. Dat ze als illustrator werd betrokken bij de verfilming, is bijzonder. 'De producent heeft subsidie aangevraagd om te onderzoeken hoe je de risograaf kunt inzetten om sfeer te creëren in de film. De riso's verbeelden Rosies fantasie. Ze verschijnen over het gefilmde beeld en verdwijnen dan weer.' De film is nu te zien in de Belgische bioscopen en oogt als een Vlaamse *Polleke*. Rosie heeft een Marokkaans vriendje. Als ze vanaf het dak van hun flat uitkijken over Brussel en 'omgekeerde wereld' spelen, schuift er een risodruk voor het uitzicht. Plots draaien de huizen honderdtachtig graden.

Multicultureel decor

Michael de Cock wilde met *Rosie en Moussa* een verhaal schrijven dat zich afspeelt in een grote, multiculturele stad. 'Ik heb hem meegenomen op een wandeling door Molenbeek, waar ik woon. Ik heb hem mijn buurt laten zien, de scholen, de speeltuinen. Brussel bleek als decor perfect. Voor mij is dat heel handig: ik ken de wereld van Rosie en Moussa. Qua geloofwaardigheid zit het snor.'

De film werd ook opgenomen in Molenbeek. Het laat een vriendelijke, kleurrijke kant van de wijk zien, een verademing na alle negatieve beeldvorming rondom de aanslagen in Parijs en Brussel, schreef de Belgische krant *De Standaard*. Vanistendael noemt Molenbeek een levendige familiebuurt. Sinds de aanslagen is er wel wat veranderd. Ze droomt er weleens van dat de boel uit de hand loopt. 'We leven in extreme tijden. Ik ben zo'n vrouw die altijd de nuance zoekt, maar ik begin toch te geloven dat ik een standpunt moet gaan innemen. De wereld verhardt. Gezond links brokkelt af. Mensen worden steeds minder verdraagzaam, durven alles gewoon maar te zeggen. De grenzen van wat getolereerd wordt, schuiven steeds verder op.'

Filosofisch experiment

Maar voorlopig blijft de nuance het toch winnen. Momenteel werkt ze aan *Penelope*, een beeldroman die in 2019 bij uitgeverij Scratch zal verschijnen, over een vrouw die ervoor kiest om arts in oorlogsgebied te zijn in plaats van bij haar gezin te blijven. Niet autobiografisch ('Ik richt mijn leven juist in rondom de kinderen'), maar als filosofisch experiment interessant. 'Penelope eist het recht op om niet voor haar kind te zorgen en oogst daarbij veel kritiek van haar omgeving. Terwijl zoveel mannen hetzelfde doen! Waarom eigenlijk? Het gaat mij puur om die vraag en om wat die beslissing met haarzelf doet.' ●●●

Blokje om, Judith Vanistendael. Querido, € 16,99 (1+)

Vakantielezen

Ook dit jaar biedt Stichting Lezen met steun van Stichting Kinderpostzegels Nederland Vakantielezen aan. Het project is ontwikkeld om kinderen tijdens de zomerperiode te laten doorlezen en de zogenaamde 'zomerdip', een terugval in leesvaardigheid bij de start van het nieuwe schooljaar, te voorkomen. Honderd scholen in krimp- en anti-opeergebieden doen mee. De deelnemende scholen hebben voor alle leerlingen die naar groep 4 en 5 gaan een Vakantieleestasje ontvangen met onder meer twee leenboeken, een taalspelboek, een samenleesboek, een moppenboek, een leeslogboekje, informatie over de vakantiebieb-app en een flyer voor ouders. Het project wordt begeleid door de leesconsulenten van de Bibliotheek *op school*. Zij ondersteunen scholen in het traject en organiseren activiteiten rond Vakantielezen in hun Bibliotheek, zoals lees- en knutselmiddagen of een vakantieleesfeest voor ouders en kinderen. Ook scholen die niet aan het gesubsidieerde traject meedoen, kunnen het draaiboek en de projectmaterialen van Vakantielezen gratis downloaden via de website van Leesplan om zo hun eigen zomerproject op school in te richten. [A7] leesplan.nl/basisonderwijs/praktische-tips

Theater in je klas

Theaterinjeklas heeft een schoolvoorstelling gemaakt naar het boek *Jonas en de visjes van Kees Poon* van Harm de Jonge: *Verveelsels* (6+). Voorafgaand aan de voorstelling krijgen leerlingen een workshop theater aangeboden in hun eigen klas, waarin zij met spelers Yfje Mathijssen en Bibi Corbeij gaan fantaseren over een middag waarop zij niets te doen hebben – net als de hoofdpersoon van het boek. De voorstelling is bedoeld voor de groepen 3 tot en met 5 en is te boeken via info@theaterinjeklas.nl.

theaterinjeklas.nl

Theatergezelschap Unieke Zaken speelt nog tot en met 30 juni de schoolvoorstelling *leorg Idur* (4+) naar het boek van Roald Dahl. De verlegen meneer Hoppe krijgt een flamboyante nieuwe buurvrouw die een huisschildpadje heeft: Rudi. Hij wordt verliefd en verzint een even briljant als krankzinnig plan om het hart van mevrouw Zilver te veroveren. In het nieuwe seizoen rijdt Unieke Zaken in een tot theater omgebouwde vrachtwagen langs scholen in Noord-Holland met *BUZZ IV – Naar de maan*, een theatrale bewerking van de gebeurtenissen rond de lancering van de Apollo 11 in 1969. [A7]

uniekezaken.nl

FOTO: JAN BOEVE

MediaLab Eemland

Bibliotheeken bieden geregeld educatieve programma's en workshops aan waarmee kinderen mediawijzer en informatievaardiger kunnen worden. Bibliotheek Eemland pakt dat groots aan met het MediaLab, een eigen programma rond 21-eeuwse vaardigheden, en heeft in Amersfoort een professionele, educatieve escape room ontwikkeld. De ruimte biedt lesstof in de vorm van een interactieve beleving en bevat drie gethematiseerde kamers. De puzzels die in het decor verwerkt zijn moeten deels in groepjes en deels gezamenlijk opgelost worden. Tijdens de game moeten leerlingen binnen één uur zien te ontsnappen door het oplossen van een puzzel, waarmee ze hun digitale vaardigheden trainen. Groepen 5, 6 en 7 van de basisschool krijgen een verhaal over een ontsnapte kat; voor groep 8 en voor klassen 1 en 2 van het voortgezet onderwijs is er een case waarin de populaire vlogger Robin haar leven deelt op social media. Ze wordt ontvoerd door een stalker die haar accounts heeft gehackt; de leerlingen krijgen de opdracht haar te helpen bevrijden in samenwerking met de cyberpolitie. Het MediaLab van De Bibliotheek Eemland is ook gespecialiseerd in het organiseren van educatieve Minecraft-evenementen. [A7]

medialabeemland.nl

Boekids 2018

Op 3 juni aanstaande vindt in theater De Nieuwe Regentes in Den Haag het jaarlijkse Boekids Festival plaats; een feestelijk evenement rondom boeken, kunst, theater en muziek. Op het programma staan onder meer de voorstelling *De Waanzinnige Boomhut van 13 Verdiepingen* van jeugdtheatercollectief Meneer Monster, naar de populaire boeken van Andy Griffiths en Terry Denton; en de muzikale show *Varkentje Rund* waarin Michiel Hoving liedjes en avonturen laat horen uit *Het Klokhuis*. Verder speelt Jacques Vriens zijn voorstelling *Hoe verzint 'ie het toch allemaal?*; Enne Koens verzorgt een quiz over overleven in de wildernis; Marte Jongbloed presenteert het onderdeel Villa Fantasia; Sanne Rooseboom leidt een workshop rond haar boek *Het Ministerie van Oplossingen*; en Janneke Schotveld geeft een voorleesconcert met pianoduo Beth & Flo. Boekids werkt in Den Haag samen met lokale scholen en bibliotheken. Leerlingen uit het basisonderwijs kunnen tijdens de festivalperiode meedoen aan de Boekids University en colleges volgen over wetenschap. Lizette de Koning reist met haar handpoppen Job en Keetje langs zeven verschillende bibliotheken in Den Haag. [A7]

boekids.nl

3x non-fictie

Kidsweek, de nieuwskrant voor kinderen, vierde dit voorjaar haar vijftienjarig bestaan. Intussen is een groeiend aantal oud-redacteurs van de krant actief in het informatieve jeugdboekenfonds van uitgeverij Luitingh-Sijthoff.

- In *Groene voeten* zet oud-hoofdredacteur Lotte Stegeman de gevolgen van klimaatverandering op een rijtje en geeft ze uitleg over groene oplossingen die het klimaat kunnen ontlasten, zoals zeewierburgers, waterstofauto's en verticale boerderijen. Het voorwoord is van prinses Laurentien; de illustraties zijn van Maartje Kuiper (10+).
- Bouwien Jansen schreef *Middernacht, als de monsters komen*, een verhaal waarin Leo met behulp van een spannend boek ontdekt hoe hij zijn nachtmerries effectief kan bestrijden. Het idee en het nawoord zijn van slaapdeskundige Victor Spoomaker; de dromerige illustraties van nieuwkomer Alette Straathoff (9+).
- Govrien Oldenburger maakte samen met de 22-jarige wiskundefilosof Stefan Buijsman *Het Rekenrijk*, een verhalend non-fictieboek, waarin kinderen met behulp van inzichten en grapjes worden geënthousiasmeerd voor wiskunde. Met illustraties van Vanessa Oostijen (10+). [A7]

Lezen voor de Kinderjury

De stemperiode voor de Kinderjury zit erop. Op 27 juni worden de winnaars bekendgemaakt. Sofie (11) en Pepijn (11) hebben gestemd en vertellen over hun favoriet.

Pepijn: 'Dit is het tweede boek over Herre, een jongen met een superbange moeder. Hij mag bijna niks. Zijn moeder is bijvoorbeeld zo bang voor bacteriën, dat hij handschoenen moet aantrekken voordat hij een bibliotheekboek mag lezen! Herre krijgt een heleboel spullen cadeau van zijn oude buurman. Het is de bedoeling dat hij daarmee zijn vader gaat zoeken op de Noordpool. Het verhaal is erg grappig en soms ook spannend.'

De (noga!) ijzingswekkende zoektocht van Herre, Marte Jongbloed & Iris Boter (ill.) (Luitingh-Sijthoff, 9+)

Sofie: 'Dit boek begint met een man die steeds zijn schoenen uitdoet in de bibliotheek. De mensen van de bibliotheek verbieden dat, omdat anderen er last van hebben. Dan stapt hij naar de rechter. Er worden nog veel meer verhalen verteld over rechtszaken en hoe die zijn afgelopen. Ik wist niet zoveel van recht, maar het is heel interessant. Het boek ziet er heel mooi uit met al die tekeningen. Je moet wel goed zijn in begrijpend lezen, want niet alle moeilijke woorden worden uitgelegd.' [A7]

De zweetvoetenman, Annet Huizing & Margot Westermann (ill.) (Lemniscaat, 10+)

Erna Sassen

Verdrietige thema's behap

EEN INDIAAN ALS JIJ EN IK – Erna Sassen (1961) deed ooit de Kleinkunstacademie, maar merkte dat ze haar verhalen het beste in een boek kwijt kan. Woede was en is haar drijfveer. Troost is wat ze hoopt te kunnen bieden. Of ze nu schrijft voor jongeren, of kinderen.

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

‘Ik durf meer. Ik voel mij nu veel vrijer als ik schrijf.’ Dat zegt Erna Sassen op de vraag of het klopt dat ze sinds *Dit is geen dagboek* (2009) haar stem heeft gevonden. ‘Dat verhaal is echt geboren uit innerlijke noodzaak,’ licht ze toe. ‘Ik wilde schrijven in het verlengde van mijn theatervoorstellingen. En ik wilde dicht bij gebeurtenissen uit mijn eigen leven blijven. En met een jongere als hoofdpersoon, die met zichzelf en zijn omgeving worstelt, kon ik dat. Toen *Dit is geen dagboek* zo goed werd ontvangen, gaf dat een enorme druk. Dát ga ik dus nooit meer doen, was mijn eerste reactie.’

Wat lichters

Toch volgden, ondanks Sassens onzekerheid of het haar weer zou lukken, nog twee geslaagde jongerenromans: *Kom niet dichterbij* (2014) en *Er is geen vorm waarin ik pas* (2017). Daarna wilde ze ‘wat lichters’, zegt ze. ‘Die *young adults* vergen best veel. De thematiek die ik erin stop is zwaar. Tijdens het schrijfproces word ik bovendien erg geconfronteerd met mijn eigen karakter. Tessel uit *Er is geen vorm* is bijvoorbeeld heel perfectionistisch. Net als ikzelf. Die herkenning nekt mij.

Daarnaast lezen jongeren nauwelijks. En op scholen is er ook niet altijd aandacht voor. Dan schrijf ik eigenlijk voor niks, terwijl ik natuurlijk gelezen wil worden.’

Jonge kinderen

Met *Een indiaan als jij en ik* – dat gaat over een fantasievolle, stille slimmerik die opbloeit door een nieuw buitenlands meisje in de klas, totdat zijn vader vindt dat hij een groep moet overslaan – keerde Sassen terug naar de doelgroep voor wie ze haar eerste boek, *De gemeenste opa van Europa* (2004), schreef. ‘Ik vind het fijner en makkelijker om in mijn hoofd bij jonge kinderen van een jaar of zeven, acht te zijn. De problemen van zo’n jongetje als Boaz uit mijn nieuwe boek zijn vergeleken bij een naar binnen gekeerd, paniekerig meisje als Tessel overzichtelijk. Zelf heb ik mijn middelbare-schooltijd ook als een ontzettend moeilijke periode ervaren. Dat je nog helemaal niet weet waar je gaat uitkomen. Welke studie ga je doen? Een man, een gezin, is dat wel voor mij weggelegd? Dus na *Er is geen vorm* dacht ik, ik ga verder met dat waarvan ik denk dat het mijn kracht is: verdrietige thema's behapbaar maken, maar dan voor jonge kinderen.’

Be-lach-e-lijk

Twee jongetjes die Sassen als Schoolschrijver tegenkwam op een gemengde school in Amsterdam, vormden de directe aanleiding voor haar nieuwe kinderboek. ‘De een zat in zo’n klas met probleemkinderen,’ vertelt ze. ‘Een leuk kind, dat

niet tegen die gekmakende onrust kon. Om mij te kunnen zien ging hij helemaal achter in de klas tegen de muur staan. Zo kon hij over de druktemakers heen kijken. Ik had met hem te doen: al die herrie, al die prikkels. De ander was hoogbe-gaafd. Superslim, noemde de juf hem de hele tijd, superslim. Maar na het voorlezen van een verhaal van Rian Visser waar-bij de kinderen gelijktijdig konden tekenen, vertelde hij mij dat dat was wat hij eigenlijk het allerliefste wilde doen. Hij was vergeten hoe leuk tekenen is. Ik vond het pijnlijk. Die be-lach-e-lij-ke focus op prestatie, opgelegd door de maat-

baar maken

schappij en ouders. Ik erger me daar vreselijk aan. Lang heb ik gezegd dat woede mijn drijfveer was. Eigenlijk is dat nog steeds zo.'

Indianen

'Boaz is een combinatie van deze jongetjes,' vervolgt Sassen. 'Daarnaast is hij enorm gefascineerd door indianen en houdt hij van banjeren door de duinen. Dat deed ik vroeger ook. Wij woonden in IJmuiden aan de duinrand. Daar stond een klimboom waarin ik mij net als Boaz regelmatig terugtrok om na te denken. Mijn interesse in indianen is later pas gekomen. Toen ik aan mijn nieuwe boek begon, wist ik dat ik over ze wilde schrijven; dat leek me aantrekkelijk voor jongens. Maar er is zoveel informatie over hun cultuur en kunst, hun tragische geschiedenis en de verschrikkelijke manier waarop ze zijn uitgemoord, dat ik niet goed wist hoe ik dat zou doen. Totdat de vergelijking met de moordpartijen in Syrië zich op-drong en ik Aïsha bedacht, een vluchtelingenmeisje dat er voor Boaz uitziet als een indiaan en goed kan tekenen. Ver-volgens moest ik nog verzinnen hoe ik de relevante stukjes indianengeschiedenis door mijn verhaal kon weven. Heel ingewikkeld. Ten slotte is dat opgelost met informatiekader-tjes, speels vormgegeven door Martijn van der Linden.'

Kunstenaar

Sassen staat op van de tafel waarop een chocoladetaart prijkt ter ere van haar verjaardag, pakt een exemplaar van *Een*

Illustraties uit Een Indiaan als jij en ik door Martijn van der Linden

indiaan zoals jij en ik uit de boekenkast en slaat het open. 'Wat Martijn heeft gemaakt, overtreft al mijn verwachtingen. Die illustraties – ze weerspiegelen zo goed de primitieve india-nenkunst en ze passen zo goed bij Boaz' perspectief. En wat belangrijk is, ze creëren rust, je wordt er stil van, precies wat mijn verhalen nodig hebben. Deze man begrijpt mij, dacht ik toen ik het omslag voor het eerst zag. Wat Martijn maakt straalt liefde uit. Ik wilde hem heel graag als illustrator. Na-tuurlijk begreep ik dat hij, zoals de uitgever mij influisterde, de vrije hand moest krijgen: hij is een kunstenaar!'

Voor verbinding

Of dit haar meest maatschappijkritische boek is, vindt Sas-sen lastig te zeggen. 'In mijn eerste kinderboeken stopte ik ook kritiek op de maatschappij en op ouders in het bijzon-der,' vertelt ze, 'maar ik had ook de neiging om zoveel moge-lijk grappen te maken en allerlei zijpaden in te slaan. Ik was meer bezig met de verpakking dan met wat ik eigenlijk wilde vertellen. Daardoor raakte ik misschien de kern niet. Nu kon ik via Boaz' blik en het werkstuk dat hij over de Maya's maakt over de zinloosheid van oorlog schrijven. Door wat Boaz over de Mayacultuur leest, vraagt hij zich af wat het verschil is tussen de ene en de andere god, en de ene en de andere oorlog. En waarom iedereen om niets op elkaar inhakt. Ik heb kritiek op al die fanatiekelingen, maar uiteindelijk ben ik voor verbinding. Ik schrijf om troost te bieden en geloof dat de meeste mensen best bereid zijn zichzelf te willen ver-beteren.

Dat je op een volwassen manier voor kinderen kunt schrij-ven, heb ik trouwens van Guus Kuijer. Hij is een van mijn hel-den. In *Een indiaan* verwijs ik niet voor niets naar *Grote men-sen daar kun je beter soep van koken* – [lachend] dat soort dingen vind ik leuk om te doen. Ik leerde zijn Madelief en ook zijn Polleke-verhalen kennen op de Kleinkunstacademie. Ik weet nog dat ik toen dacht: "Eindelijk iemand die kinderen serieus neemt." ●●●

‘Ik voelde me een koningin’

Liedeke Pol, Voorleeskampioen 1994

‘Wat ik nooit zal vergeten is dat ik, vlak voor ik op moest, door de organisatie een fax in handen geduwd kreeg van mijn tante Marieke. Een fax! En hoe mijn moeder de tribune kwam afgerend en voor het podium stond te juichen. De dag na de finale zat ik bij *Koffietijd* met een stuk neptaart. Later heb ik in een film voor Stichting Lezen gespeeld waarin ik Jan Terlouw mocht interviewen, ik heb de Kinderboekenweek geopend en ik heb heel veel voorgelezen. De Nationale Voorleeswedstrijd was mijn eerste publieke optreden. Ik voelde me net een koningin met al die aandacht voor iets wat ik heel onbewust deed en zelf niet eens opmerkelijk vond. Daarna ben ik altijd een grote ambassadeur van het voorlezen gebleven en ik heb zelfs mijn afstudeerscriptie aan voorlezen gewijd. Het blijft nog steeds bijzonder dat ik kan zeggen dat ik Nederlands allereerste voorleeskampioen was.’

Gwen Roll, Voorleeskampioen 1996

‘Ik herinner me nog goed dat al mijn klasgenoten mee mochten naar de finale. Ze hadden allemaal T-shirts en petjes van de Voorleeswedstrijd. Al die spandoeken en yells, het was één groot feest. Mijn meester was tijdens de finale met opfrisverlof, hij zat in Ethiopië. Daar luisterde hij op een krakend wekkerradiootje naar de wereldroep en hoorde hij dat ik Voorleeskampioen geworden was. Tijdens het kampioensjaar heb ik heel veel bijzondere activiteiten gedaan en ben ik veel op tv geweest. Destijds betekende het voor mij dat ik deel mocht uitmaken van allerlei bijzondere nieuwe ervaringen, dat ik allerlei mensen ontmoette, dat ik op plaatsen kwam waar ik anders nooit was gekomen. Nu denk ik dat het ook heeft bijgedragen aan het makkelijk kunnen spreken voor grote groepen. Ik heb geleerd om mijn stem echt te gebruiken om anderen te motiveren en te overtuigen. En daarnaast heeft het mij een enorme liefde voor lezen gebracht.’

Nina Willems, Voorleeskampioen 1997

‘Het meest fantastische vond ik op die troon zitten, en dat het me lukte om die grote zaal van Vredenburg in Utrecht aan het lachen te krijgen, gewoon door een goed verhaal voor te lezen. En dat mijn oma, die vroeger veel poëzie voordroeg, erg trots op me was. Tijdens de wedstrijd las ik voor uit *Majesteit, uw ontbijt* van Sjoerd Kuiper. Later is hij naar mijn school gekomen en heeft voor verschillende groepen uit zijn eigen boeken voorgelezen. Dat vond ik heel bijzonder. De Voorleeswedstrijd heeft me veel gebracht. Inmiddels is het twintig jaar geleden en nog stééds vraagt er wel eens iemand: ben jij dat meisje dat toen de Voorleeswedstrijd won? Door de Voorleeswedstrijd kwam ik erachter dat ik met wat ik het allerliefst deed, lezen en toneel spelen, ook iets voor anderen kon betekenen. Nu ben ik theatermaker en performer, dus ik lees en draag nog steeds voor.’

Almar Bok, Voorleeskampioen 2004

‘Wat ik mij ervan herinner: de opgelaten sfeer tijdens de wedstrijd, maar ook hoe blij de klas was en hoe saamhorig we de dag hebben doorgebracht. De dagen daarna kreeg ik veel kaarten van familie, vrienden, de burgemeester en andere basisscholen uit de buurt. Heel bijzonder was de grote kaart die ik kreeg van het meisje dat tweede was geworden tijdens de provinciale ronde. Alle leerlingen uit haar klas hadden iets aardigs voor me geschreven, terwijl ik ze helemaal niet kende! Dat is me altijd bijgebleven. Als kampioen mocht ik naast prins Constantijn en prinses Laurentien zitten tijdens het gouden Boekenbal. Ik werd geïntroduceerd door Paul de Leeuw, dat was best een eer. Op het moment zelf was De Nationale Voorleeswedstrijd een spannend avontuur, maar de liefde voor lezen en voorlezen is altijd gebleven. Verhalen vertellen is voor mij nog steeds een mooie manier om contacten te leggen en vriendschappen aan te gaan.’

JUBILEUM – De Nationale Voorleeswedstijd bestaat 25 jaar. In een kwarteeuw tijd deden anderhalf miljoen kinderen mee aan de wedstrijd als lezer of luisteraar; 25 van hen werden Nationale Voorleeskampioen. Hoe voelt het, om tot die allerlaatste finale door te breken en dan te winnen? Voorleeskampioenen van toen en nu vertellen. [Lezen](#)

DOOR ANNEMARIE TERHELL

FOTO: JÖRGEN KOOPMANSCHAP

Mees van Santen, Voorleeskampioen 2013

‘Al die mensen die voor je zitten en doodstil luisteren, het was een geweldige ervaring. Toen bleek dat ik gewónnen had, kon de finaledag helemaal niet meer stuk. Van het moment na de bekendmaking kan ik me weinig meer herinneren. Alles overkwam me in een soort waas. Het enige wat me er nog van bijstaat is veel gejuich en gegil en hoe ik trillend op het podium stond. En dat Zwaan, die tweede werd, mij feliciteerde. Daarna volgde veel leuks. Ik heb schrijvers geïnterviewd, exposities mogen openen en ga zo maar door. Het was een fantastische ervaring die ik nooit van mijn leven had willen missen. Door De Nationale Voorleeswedstijd ben ik er ook achter gekomen hoe graag ik op het podium sta om mensen toe te spreken en dat ik daar later graag iets mee wil doen.’

FOTO: JÖRGEN KOOPMANSCHAP

Raf Cornelissen, Voorleeskampioen 2014

‘Op de finaledag voelde ik me een echte beroemdheid. Nog geen kwartier nadat de uitslag bekend was, wilden er al wildvreemde mensen met me op de foto! Daarna bleef het feest. Op het Kinderboekenbal mocht ik de Gouden Griffel uitreiken. Dan sta je daar ineens, in het Spoorwegmuseum, om te repeteren voor de uitreiking van de belangrijkste kinderboekprijs, met al je idolen om je heen die je behandelen alsof je net zo beroemd bent als zij. Het was de mooiste dag van mijn leven. De Nationale Voorleeswedstijd heeft mijn leven totaal veranderd. Te gast zijn bij *De Wereld Draait Door*, jureren op Voorleeswedstrijden op basisscholen, weerberichten op de radio voorlezen, op de borrel van bekende kinderboekenschrijvers in het middelpunt van de belangstelling staan, een recensie mogen schrijven over *Koken voor de Keizer* van Marloes Morshuis. Ik had er geen moment van willen missen.’

FOTO: JÖRGEN KOOPMANSCHAP

Julie Slagman, Voorleeskampioen 2015

‘Mijn finale viel precies in de week dat we met de klas op kamp waren. We werden gehaald en gebracht met de bus. Toen ik op het podium stond, dacht ik: nu ben ik zover gekomen, nu wil ik winnen ook. Ongelooflijk, maar het lukte. Op de terugweg was iedereen zó blij, we hebben een feestje gebouwd met cola, chips en Fanta. In het kampioensjaar heb ik van alles gedaan. Ik werd Kinderdirecteur bij het Kinderboekenmuseum, dat maakte alles nog leuker. Ik mocht voorlezen bij de opening van *Pinokkio* in de Efteling en bij het Youth Gala uit *Het dagboek van Anne Frank*. Daar schoof Eberhard van der Laan aan, naast mij aan tafel. We hebben de hele avond gepraat. Toen hij was overleden heb ik hem een brief geschreven op Facebook. Daar hebben superveel mensen op gereageerd. Hij is 12.000 keer geliked en heel vaak gedeeld.’

FOTO: JÖRGEN KOOPMANSCHAP

Eva Koning, Voorleeskampioen 2017

‘Voorlezen heb ik altijd leuk gevonden. Mijn liefde voor boeken kwam voort uit schrijven. Voor De Nationale Voorleeswedstijd heb ik heel veel gelezen en geoefend. En dan sta je ineens op het podium... Het was heel bizar, na al die rondes die ik al had meegemaakt. Dat moment dat je weet wie de nummers twee en drie zijn en dat je je niet kunt voorstellen dat jij nummer één bent. Mijn klas ging helemaal uit zijn dak. Ik kreeg heel veel lieve briefjes van vriendinnen. Daarna werd ik gevraagd om op allerlei plekken voor te lezen. Kleuterverhalen, griezelige verhalen (tijdens de Kinderboekenweek) en zelfs een verhaal over tiernermishandeling (voor een congres). En ik werd uitgenodigd bij het Kinderboekenmuseum, om als Kinderdirecteur over nieuwe plannen mee te denken. Wat daar allemaal is besproken, kan ik natuurlijk niet zeggen. Dat is een geheimpje tussen de grote directeur en mij.’

Cosplayers tijdens YALFest. Tweede van links: Joost Zuiderduijn

‘Hier komt de hele co

VERBINDING – Op de derde editie van YALFest kwamen ruim vierhonderd young adult-lezers af. Handtekeningen scoren, schrijvers ontmoeten, selfies maken, nieuwe contacten leggen, praten over favoriete series, en een gevoel van herkenning – daarom draait het festival. ‘Iedereen deelt hier dezelfde passie,’ zegt blogger Joost Zuiderduijn.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Al ruim voor de deuren van Studio’s Aalsmeer opengaan, staat er een rij opgewonden fans te wachten. Het ontmoeten van schrijvers en gelijkgestemden is wat jongeren uit alle uit hoeken van Nederland hier brengt. ‘Het is bijzonder dat we met zoveel verschillende lezers bij elkaar zijn,’ vindt Flint (14 jaar) uit Dordrecht, die het festival voor het eerst bezoekt. Maud (17) en Iris (18) uit Eindhoven zijn vaste bezoekers en hebben tassen vol boeken bij zich. Ze verheugen zich het meest op de handtekeningen. ‘Je kunt je boek gepersonaliseerd laten signeren,’ zegt Maud. ‘De schrijvers zijn altijd heel aardig. Ze nemen echt de tijd voor je.’

Cocktailparty

Young adult-lezers ontmoeten elkaar dagelijks online, op Instagram of Facebook, en één keer per jaar live, legt blogger Joost Zuiderduijn (23) uit. ‘Dit is dé plek waar de hele community samenkomt. Vandaag kunnen we ons helemaal uitleven, iedereen deelt hier dezelfde passie.’ Zuiderduijn

heeft zich verkled als bakkerszoon Pete uit *De Hongerspelen*, met een wit schort voor en een stokbrood in de hand. Hij is derdejaars student economie en besteedt wekelijks twintig tot 25 uur aan zijn leesblog. Boeken lezen, berichten beantwoorden, teksten schrijven – het is een tijdrovende hobby, maar dat heeft hij er graag voor over. Het levert hem gratis boeken, interviews met auteurs en veel contacten op. En vandaag dus een festival.

Bookworms

YALFest biedt een dag- en avondvullend programma. In de ochtend zijn er interviews, de middag is voor workshops, activiteiten en signeersessies. Wie ook een kaartje heeft gekocht voor het avondprogramma kan tijdens de cocktailparty de dansvloer op of aanschuiven aan een auteurstafel voor een gesprek in kleinere kring.

De twee Engelse en vier Amerikaanse schrijvers die vandaag te gast zijn, blijken inderdaad zeer benaderbaar en vriendelijk. ‘*Beautiful bookworms, we love you all!*’ verwelkomt Kass Morgan het publiek in de grote zaal. De schrijvers voelen zich nog een beetje gedesoriënteerd. Eergisteren waren ze in Antwerpen, gisteren deden ze aan *sightseeing* in Utrecht (*‘We went down the canal, we met the local people’*). En nu zijn ze beland tussen de veilinghallen in ‘Aalsmeerrrr’, zegt Tomi Adeyemi. Ze is een nieuwkomer: haar debuut, een vuistdik fantasyverhaal waarvoor ze zich liet inspireren door West-Afrikaanse mythologieën, verscheen begin maart. Sindsdien is

Tomi Adeyemi (voorgond) en Sarah Crossan

FOTO'S JOCHEM JURGENS

pesten gaat; vooral ook omdat ze via Twitter contact durfde te leggen met een agent. ‘*She liked my pitch*’ – en zo kwam er een boek. Taran Mathura werd ontdekt via Wattpad. Hij plaatste zijn fantasyverhalen over wilde demonen en buitenaardse jungles op het online verhalenplatform, kreeg veel volgers en daarna een uitgeefcontract. De drie delen in de *Summoners*-serie doen het goed.

Fanfictie

Confronterend is het soms wel, dat internet. Vooral omdat na elke publicatie direct online reviews verschijnen. Mathura leest alles. ‘Er kan altijd goede feedback tussen zitten, ook in negatieve recensies.’ Kass Morgan, wiens serie *De 100* ook te zien is op Netflix, heeft zelfs wel eens aanpassingen gedaan. Ze schreef een homoseksueel personage in haar serie, omdat lezers haar erop wezen hoe belangrijk diversiteit is. Op de vraag wie er ook schrijver wil worden, gaan behoorlijk wat vingers de lucht in. Sarah Crossan steekt de jongeren een hart onder de riem: ‘Wees vooral niet bang om tegen mensen te zeggen dat je schrijver bent. Neem jezelf serieus. Anderen zeggen toch ook gewoon dat ze een avondje gaan tennissen? Waarom zou jij niet kunnen gaan schrijven?’

community samen'

ze non-stop op tournee. Lachend spreekt ze de Nederlandse titel uit van haar boek: ‘Bloe-oed en beendürrrrren...’

Zwaartekracht

Het schrijven van dikke boeken naast een ‘*day job*’, het bouwen van consistente werelden zonder zwaartekracht, het wel of niet lezen van fanfictie over je eigen boeken – daarover gaat het tijdens het interview. Kass Morgan is overdag uitgeefster en zet pas ’s avonds na het eten haar computer aan om te schrijven, vertelt ze. Sara Holland heeft ook een baan ernaast. Dat is nodig voor een hypotheek, maar niet erg. ‘Als je maar een smal tijdslot hebt waarbinnen je kunt schrijven, dan word je veel productiever.’ 96 Procent van de auteurs kan niet van het schrijven alleen leven, legt Mathura uit. ‘In Amerika krijg ik maar twintig cent per verkocht boek. Ik weet dat jullie allemaal graag en goed Engels lezen, maar koop alsjeblieft ook Nederlandse edities, daarmee steun je niet alleen de uitgever en de vertaler, maar ook de auteur. Wij krijgen voor vertalingen veel meer royalty’s.’

Cyberpesten

Social media zijn onontbeerlijk voor deze young adult-schrijvers, zo blijkt uit het gesprek. Het is dé plek waar je in contact komt met lezers. Je kunt er laagdrempelig ideeën pluggen en kijken hoe fans reageren. ‘Ik zou nooit schrijver hebben kunnen worden zonder social media,’ denkt Laura Steven. Niet zozeer omdat haar debuut *Allesbehalve oké* over internet en cyber-

Nieuwe maan

Lezen en schrijven liggen dicht bij elkaar, zo blijkt vandaag. Op de boekenmarkt prijst Sanne de Bock (24), derdejaars student geneeskunde, haar boek *Verraad. De strijd om Aera 1* aan. Ze heeft een stand ingericht in de hoop meer naamsbekendheid te krijgen – want liever dan arts zou ze toch schrijver worden. ‘Ik schrijf al mijn hele leven, in dit boek heb ik mijn eigen wereld gecreëerd,’ vertelt ze enthousiast. Sonja (23) en Laura (23) hebben een handtekening gescoord van Sarah Crossan in haar vandaag verschenen vertaling *Nieuwe maan*. Nu sluiten ze aan bij de volgende lange rij. Ambitie om zelf te gaan schrijven hebben ze niet, maar fanfictie lezen ze wel. ‘Vooral *Twilight*, nog steeds,’ zucht Sonja. ‘Tien jaar na dato. Ik vind het boek heel slecht, de film ook, maar toch: *I love it*. Ik lees alles. Waarom? Als ik het antwoord daarop wist, zou ik heel blij zijn.’ ●●●

YALFest vond plaats op 22 april jl. en werd georganiseerd door uitgeverijen Blossom Books en Best of Young Adult met steun van Harper Collins Young Adult, Karakter Uitgevers en Pepper Books.

De website van Joost Zuiderduijn heet NerdyGeekyFanboy.nl; een populaire Facebookpagina onder Nederlandse young adult-lezers is [youngadultboekenenseries](https://www.facebook.com/youngadultboekenenseries); een veel gebruikte hashtag op Instagram is [#Bookstagram](https://www.instagram.com/Bookstagram).

Boekverfilming

De Amerikaanse schrijfster Becky Albertalli debuteerde in 2015 met *Simon vs. the Homo Sapiens Agenda*. Het karakteristieke *highschool*-verhaal over de homoseksuele Simon (16), dat in 2016 in het Nederlands verscheen, werd geprezen om de levensechte personages en trefzekere toon. Het boek is nu verfilmd onder de titel *Love, Simon*. De film die in Nederland op 14 juni in première gaat, volgt grotendeels de oorspronkelijke verhaallijn: Simon voert een mailwisseling met de anonieme Blue, een schoolgenoot en ook homo-in-de-kast. Wanneer de mails door een medeleerling worden onderschept, leidt dit tot complicaties, voortgedreven door de vraag wie Blue is en of je identiteit voor je omgeving verandert als je uit de kast komt. De film van regisseur Greg Berlanti is in de Verenigde Staten en Engeland positief ontvangen en wordt omschreven als grappig, innemend en intelligent gemaakt: een homoversie in de traditie van hetero romcom-klassiekers als *Sleepless in Seattle* (1993) en *You've Got Mail* (1998) die ook om anonieme romances draaien. Een filmeditie van het boek verschijnt bij Blossom Books. [MN]

De Mensenbieb

Verhalen kun je lezen, maar je kunt er ook naar luisteren. Het mooiste is het misschien wel om een verhaal direct uit de eerste hand te horen. En dat kan: in de Mensenbieb leen je levende boeken. Vluchtelingen, tienermoeders, daklozen, ex-gedetineerden, transgenders: mensen die je in het dagelijks leven vermoedelijk niet snel zult ontmoeten, vertellen je hun boeiende levensverhaal, waarna je met het levende boek in openheid een gesprek kunt voeren. 1 April is een landelijke tournee van de Mensenbieb van start gegaan, als onderdeel van de campagne 'Lees met andermans ogen'. Bibliotheken, boekhandels, scholen en festivals verwachten een bezoek van de Mensenbieb, dat bestaat uit minimaal tien levende boeken, drie getrainde bibliothecarissen en een coördinator. De uitleenbalie is twee uur lang open. Dat betekent dat er ruimte is voor zestig verhalen die een beroep doen op je inlevingsvermogen en je de wereld met andere ogen laten bekijken. Voor titelsuggesties die aansluiten bij de thema's van de levende boeken, zijn er leestips op leesmetandermansogen.nl. De tournee duurt tot en met 31 maart 2019. [MN]

mensenbieb.nl

FOTO: DE MENSENBIEB

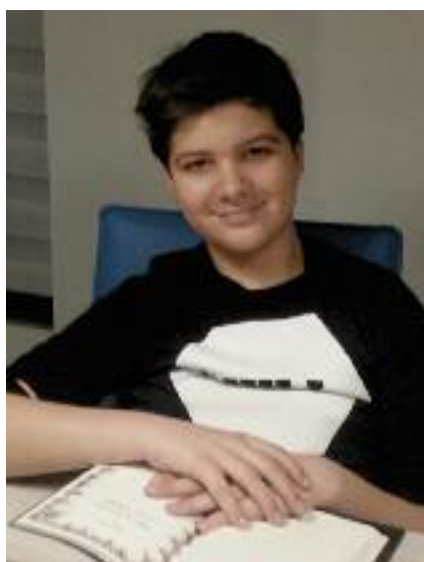

Zomerlezen

- Kan je iemand verliefd op je laten worden? Psycholoog Arthur Aron onderzocht het in 1997 en concludeerde: het kan, als je maar de juiste vragen stelt. Hij inspireerde de Canadese Vicki Grant tot het schrijven van *36 vragen waardoor ik anders naar jou ben gaan kijken* (Luitingh-Sijthoff, 15+), waarin Hildy en Paul meedoen aan het 36-vragen-onderzoek. Worden ze echt verliefd op elkaar?
- De Duitse, in eigen land veelgeprezen Tamara Bach kruipt in het hoofd van een veertienjarige. In staccato stijl geeft ze in *Veertien* (Querido, 12+) op indringende wijze de verwarrende gevoelens en gedachtes van Bé weer, die op een warme nazomerdag na twee maanden afwezigheid weer op school komt. Alles lijkt vertrouwd en toch is alles anders.
- In *Het onmogelijke dagboek van Henry K. Larsen* (Lemniscaat, 12+) probeert Henry met zijn vader een nieuw leven op te bouwen na een schietpartij op school waarbij zijn broer betrokken was. Een oprecht verhaal van Susin Nielsen, balancerend tussen zwarte humor en drama. Bekroond met de Canadese, prestigieuze Governor's General Award voor kinderliteratuur. [MN]

Fictie en non-fictie in één boek

Voordat het woord non-fictie in de Nederlandse taal bestond, schreef Annie M.G. Schmidt in 1954 al over het belang ervan. In haar essay *Van schuitje varen tot van Schendel* maakt ze onderscheid tussen 'leeskinderen en leefkinderen' en die laatste moet je niet veronachtzamen. Die willen best lezen, als het verhaal maar echt gebeurd is en over feiten gaat. Wat een goed idee daarom van Joyce Pool om fictie en non-fictie in een boek te bundelen. In *Het kompas* (Lemniscaat, 13+) vertelt ze over een scoutinggroep die in 1950 in een walvisvaarderssloep vertrekt om Het Kanaal over te steken, van Dover naar Calais en terug. Hoofdpersoon Davey zou ook meegaan. De dag voordat de groep vertrekt wordt hij echter ziek. Na een week verwacht hij zijn vrienden terug, maar de sloep blijft weg. In deel één van *Het kompas* kan je dit spannende avontuur in romanvorm lezen. Deel twee beschrijft de feitelijke zoektocht die Pool en haar man, journalist Pip Barnard, naar deze dramatische geschiedenis ondernamen. Die startte op Texel, waar Pool woont en zes van de tien opvarenden begraven liggen. [MN]

Daniël Drost

Jonge Jury Boekgenootschap

Op 6 juni wordt het Jonge Jury-seizoen feestelijk afgesloten met de Dag van de Jonge Jury in TivoliVredenburg, Utrecht. Zoals ieder jaar wordt dan ook de publieksprijs voor het beste jeugdboek (12-16 jaar) uitgereikt. De tien ambassadeurs van het Jonge Jury Boekgenootschap stelden een tiplijst samen. Daniël Drost is een van hen. 'Met veel workshops en aanwezige auteurs zal het zeker een hele leuke dag worden!', zegt hij. 'Ik verwacht dat *Pijn* van Mel Wallis de Vries de Prijs van de Jonge Jury zal winnen, maar stiekem hoop ik dat Mirjam Mous ermee vandoor zal gaan, voor *Het Eos-project*.' Collega Renske de Vries geeft *Livestream* van Buddy Tegenbosch 'zeker een kans'. Maar wie er ook wint, lid zijn van het Boekgenootschap is sowieso geweldig. 'Toen ik zag dat de Jonge Jury ambassadeurs zocht, was ik gelijk enthousiast. Boeken lezen en schrijvers ontmoeten, wie wil dat nou niet?' Daniël bevestigt dat: 'Afgelopen zomer vertelde mijn docente Nederlands mij over het Boekgenootschap. Ik heb mij direct opgegeven en had echt geluk geselecteerd te worden.' [MN] [lescafé.nl](https://www.lescafé.nl)

Opgave Jonge Jury Boekgenootschap 2019: jongejury.nl/laatstenieuws/jonge-jury-boekgenootschap-2019-gezocht

Schrijfles van Buddy Tegenbosch

Buddy Tegenbosch verzorgt gastlessen voor *Er was eens*, een jaarlijkse verhalenwedstrijd voor vmbo-, mbo- en pabo-leerlingen, georganiseerd door Passionate Bulkboek. Waarom zou je vmbo'ers verhalen laten schrijven? Ze laten lezen is al moeilijk. Dit is wat de bekende auteur erover zegt: 'Schrijven gaat weer een stap verder: het vraagt om een nog actievere houding. Toch zul je mij niet snel horen over het belang van lezen of schrijven. Ik wil leerlingen vooral het plezier ervan laten beleven, zodat ze zelf geïnspireerd raken door verhalen. Ik probeer ze te prikkelen, ze mee te nemen, het klaslokaal uit, het verhaal in. En natuurlijk schrijven ze een beginnetje. Succesbeleving!

Twee tips: Begin niet met de vraag: wat gaat er gebeuren? Maar: waar speelt mijn verhaal zich af? Kies een spannende, trieste, prachtige, verrassende plek – misschien ontstaat er zo een idee in je hoofd. Als je dan je hoofdpersoon ook nog een gevoel meegeeft – hij is verdrietig, blij, verliefd, bang – dan vraag je je meteen af: waarom voelt hij zich zo? Het antwoord daarop is het begin van je verhaal. Je bent los!' [MN]

[ervaseens.nu](https://www.ervaseens.nu); 27 juni is de finaledag live

FOTO: MARTIJN VAN DE GRIENDT

‘Wat wij willen is een boek dat ons raakt’

JURYTRAJECT – Met 880 juryleden is De Inktaap de grootste literaire jury van Nederland. In dit ambitieuze leesbevorderingsproject oordelen jongeren tussen vijftien en achttien jaar over de keuzes van literaire jury’s. Uit drie prijswinnaars kiezen ze hun eigen favoriet; tijdens de slotdag kruisen ze hun degens.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

‘Wat willen scholieren van een boek? Dat het vlot te lezen is en dat ze zich ermee kunnen identificeren. *wil* is perfect!’ vinden voorstanders van de oorlogsroman van Jeroen Olyslaegers. ‘Nee, óns boek is geniaal! *De tolk van Java* heeft 3D-karakters. Ze zijn niet alleen maar goed of fout, maar complex!’ zegt een verdediger van Alfred Birneys prijswinnende roman. Nee, dan *Rivieren*. ‘Dat is compact maar zit toch vol symboliek,’ vindt een leerlinge die voor Martin Michael Driessen pleit. ‘De stroom van de rivier staat voor het leven, dat zo onbeheersbaar is voor de mens. We kunnen er niet altijd grip op krijgen.’

Schooljury

In De Doelen in Rotterdam, waar de slotdag van De Inktaap 2018 plaatsvindt, is het dringen voor de microfoon. Om beurten verdedigen scholieren er hun favoriete titel. Tijdens de juryperiode hebben de deelnemers uit de hoogste havo- en vwo-klassen drie prijswinnende boeken gelezen. Elke schooljury brengt een gezamenlijke stem uit, dus wordt er in het jurytraject dat voorafgaat op school flink gediscussieerd. Emma (17 jaar) uit Heemstede vertelt hoe fel dat eraan toeging. ‘Wij waren dit jaar met elf leerlingen en hadden lang niet allemaal dezelfde voorkeur. Soms werd het echt ruzie en moest de docent eraan te pas komen.’

Talkshows en debatten

Deze slotdag is het eindfeest van het project. Er zijn talkshows, debatten, workshops en andere activiteiten, met als afsluiting de prijsuitreiking. De genomineerde titels voor De Inktaap 2018 zijn divers: *wil*, de Vlaamse oorlogsroman waarmee Olyslaegers de Fintro Literatuurprijs 2017 in de wacht sleepte; *De tolk van Java*, waarin Alfred Birney zijn Nederlands-Indische verleden uitpluist, winnaar van de Libris Literatuur Prijs 2017; en *Rivieren* van Martin Michael Driessen, dat bestaat uit drie novellen, en werd bekroond met de ECI Literatuurprijs 2016.

Literair hoogstandje

Pittige kost zou je denken, maar dan onderschat je de bevrogen scholier. Die zet net zo lief zijn tanden in een vierhonderd pagina’s tellende familiegeschiedenis als in een vuistdikke oorlogsroman vol grijstinten. ‘Op de slotdag zie je dat het helemaal niet

uitmaakt, soms winnen de dikste of moeilijkste boeken. Het verbaast je wat ze aan kunnen,' vindt Daan Beeke, projectleider voortgezet onderwijs (havo/vwo) bij Stichting Lezen. Simme (18) uit Friesland, een van de deelnemers van het debat, bevestigt dat zelfs letterlijk in zijn pleidooi voor *wvl*: 'Wij spreken hier niet voor een makkelijk boek, maar voor een literair hoogstandje. Wat wij willen, is een boek dat ons raakt.'

Duizend deelnemers

Het is al de achttiende keer dat De Inktaap wordt uitgereikt. Het project, dat ooit voortkwam uit de Jonge Gouden Uil, is nog altijd groeiende. 'Volgend jaar streven we naar meer dan duizend deelnemers,' zegt Beeke. 'Er doen nu 46 scholen mee, we gaan actief werven in de provincies die nog achterblijven.' Een samenwerking met LitLab, een project van de Universiteit van Utrecht, zal ervoor zorgen dat het lesmateriaal in de toekomst uitdagender wordt. LitLab, een digitaal laboratorium voor literatuuronderzoek op de middelbare school, beheert naast een website ook een afdeling leesclubs. Vanuit die expertise gaat het bijdragen om het didactische gereedschap aan te scherpen waarmee de schooljury's over boeken praten. Het doel is dat de schooljury straks zelfstandiger kan functioneren. Beeke: 'De docent kan een rol hebben in het gesprek, maar wordt door leerlingen gevraagd.'

Alternatief voor het mondeling

Ook de slotdag krijgt in 2019 een nog gevarieerder programma met meer gastcolleges en workshops over recenseren. 'Waar we op hopen, is dat scholen De Inktaap gaan inzetten als examinering. Het jurytraject kan een alternatief zijn voor een mondeling examen,' denkt Beeke. 'De Inktaap verdiept. Je discussieert in dit project echt over boeken. Het biedt een alternatief voor het standaard scenario, waarin een docent een leerling op feiten bevraagt.'

Deelnemende docenten zijn positief over het project. 'Leerlingen zijn intensief bezig met het interpreteren van literaire romans door middel van discussie, debat en het opstellen van een juryrapport. Het levert leuk literatuuronderwijs op met een mooie uitsmijter in de vorm van de finaledag in Rotterdam,' schrijft Walter Oussoren van het Groene Hart Lyceum in Alphen aan den Rijn in zijn evaluatie. 'Het project stimuleert leerlingen om een afgewogen, eigen literaire smaak te ontwikkelen,' vindt Martijn de Bont van het Stedelijk Gymnasium in Nijmegen.

Stilistisch sterk en relevant

De slotdag is de kroon op het jurywerk. Discussiëren in een debatsessie is vrijwillig, het animo is groot. Simme verdedigt zijn favoriet vol overtuiging: 'Er is geen boek waarin de schrijver zo mooi met woorden speelt. Mijn boek is een boek dat je pakt.' Maar geen roman is zo relevant als *De tolk van Java*, vindt Centaine (17). 'Het gaat over een ouder-kindrelatie, dat is van alle tijden.' De rij voor *Rivieren* is het langst, en ook daar worden mooie en steekhoudende dingen gezegd, maar deze debatronde is voor Simme, die zoveel vuur in de strijd gooit.

Rivieren wint

Aan het einde van deze slotdag zijn er prijzen voor de mooiste juryrapporten en wordt De Inktaap 2018 uitgereikt. *Rivieren* heeft de meeste stemmen van de schooljury's gekregen en wint. Martin Michael Driessen is volkomen verrast. Als de presentator grapt dat hij zijn Oscar-speech maar tevoorschijn moet halen, weet hij even niet wat te zeggen. 'Je ziet hier een schrijver staan die om woorden verlegen zit,' zegt hij. Even lijkt het daarbij te blijven, maar dan valt hem toch iets binnen: 'Ik heb moeite met het schrijven van mijn volgende boek. Daarom heb ik op de wand van mijn schrijfkamer vier verzen van William Blake geplakt, in van die zilveren plakletters: *'Bring me my Bow of burning gold (...).'*' Daar wilde ik mezelf moed mee geven. Maar dat hebben jullie hier vandaag veel beter gedaan!' ●●●

De Inktaap 2019

De Inktaap voor het komende schooljaar gaat op 1 september 2018 van start.

Aanmelden van de schooljury kan via de website. De genomineerde titels voor De Inktaap 2019 zijn: *De mensengenezers* van Koen Peeters (winnaar ECI Literatuurprijs), *En we noemen hem* van Marjolijn van Heemstra (BNG Bank Literatuurprijs) en *Wees onzichtbaar* van Murat Isik (winnaar Libris Literatuur Prijs).

Blokken verstript

Het fantasierijke werk van Ferdinand Bordewijk (1884-1965) behoort tot de grote Nederlandse klassiekers. In *Blokken* leidt Bordewijk de lezer rond door een rechtlijnige, op efficiëntie ingerichte stadstaat, die hij in zijn kenmerkende ‘gewapend beton’-stijl traag maar onvermijdelijk naar de ondergang schrijft; een tragedie van buitengewone proporties gevat in indrukwekkende, nachtmerrieachtige droombeelden. *Blokken* is een van de vroegste voorbeelden van dystopische sciencefiction: het verscheen in 1931, een jaar vóór Aldous Huxleys *Brave New World*. In huiveringwekkend detail voorspelt Bordewijk de aanstaande dictaturen en hun hang naar massarituëlen en -symbolen. Tegelijkertijd maken de koele afstandelijkheid, meedogenloze abstractie en morele ambiguïteit het een tijdloos boek. Bovendien voorspelde het de surveillancestaat en beschrijft het de invloed van gebrek aan privacy op burgers. De nachtmerrieachtige scènes zijn nu verbeeld in een graphic novel door de Nederlandse illustrator Viktor Hachmang. Zijn illustraties werden onder andere gepubliceerd in *The New York Times*, *Die Zeit* en *Wired*. Hachmang debuteerde in 2016 met zijn korte verhaal *Book of Void*, uitgebracht bij de Britse uitgeverij Landfill Editions. [EG] *Blokken*, Bordewijk & Hachmang (ill.). Nijgh & Van Ditmar, € 25,-

Gouden Ganzenveer voor Antjie Krog

Op 19 april j.l. werd de Gouden Ganzenveer uitgereikt aan de Zuid-Afrikaanse dichteres, schrijfster en academica Antjie Krog (1952). Zij debuteerde in 1970 met de dichtbundel *Dogter van Jefta* en is nu een van de belangrijkste dichters van Zuid-Afrika. Haar poëzie is persoonlijk, zintuiglijk en geëngageerd; Krog dicht over het moederschap en ouder worden, maar ook over de diepe verbondenheid en de worsteling met de ongelijkheid en het racisme in haar land. Ze kreeg bekendheid in Nederland door haar vele optredens bij Poetry International, de Nacht van de Poëzie en het festival Winternachten, waar poëziefhebbers in de ban raakten van haar ongewone, ontroerende en klankrijke poëzie. Zij schreef ook proza, waaronder *Country of my Skull* (in het Nederlands vertaald als *De kleur van je hart*), toneelstukken en non-fictie. Vanuit het Nederlands vertaalde zij in het Zuid-Afrikaans de roman *Mondvol Glas* van Henk van Woerden en het toneelstuk *Mamma Medea* van Tom Lanoye. Die laatste in zijn laudatio: ‘Was poëzie alleen een technologische stiel, ontdaan van emotionele en filosofische inhoud – vergelijkbaar met bijvoorbeeld automechaniek – dan nog betoonde jij je daarin een meester. Van letterkundige vleugelmoer over allitererend knipperlicht tot hydro-pneumatische jamberen: jij beheerst alle codes en knepen van ons vak.’ [EG] goudenganzenveer.nl

FOTO KARINA TUROK

Fantasy-trilogie Harrie Geelen

Begin februari verscheen het eerste deel van de fantasy-trilogie waarin Harrie Geelen het verhaal van de verdwaalde Hamelaars vertelt, zoals dat begin jaren zeventig nog niet op televisie verbeeld kon worden. Anders dan in de succesvolle tv-serie *Kunt u mij de weg naar Hamelen vertellen, meneer?* heeft de bedenker nu niets meer te maken met saaie dingen als zwaartekracht: reizen kon eerst alleen op bezems en vliegende tapijten tegen een verschuivende wolkenhemel, nu kan Geelen alles wat hij wil laten zweven – zoals de herberg Zwaankleefaan – en leven. Het resultaat is de ultieme Hamelen, zoals Geelen het vanaf het begin voor zich heeft gezien. In *De weg naar Voorgoed* zijn de Hamelaars terechtgekomen in een wereld waar nog geen mens is geweest. Op zoek naar de terugweg ontmoeten zij reuzen in elk formaat, vloekende kippen en venijnige pompoenen. Er is een monster met een trui van oneindige wol, een onzichtbare hofdame van Lekkere luchtjes en een beëdigd stuk Zeep dat bij Rijksveiligheid werkt. Geelen maakte ook de website hamelentrilogie.nl, waarop hij wekelijks nieuwe afbeeldingen met tekst plaatst.

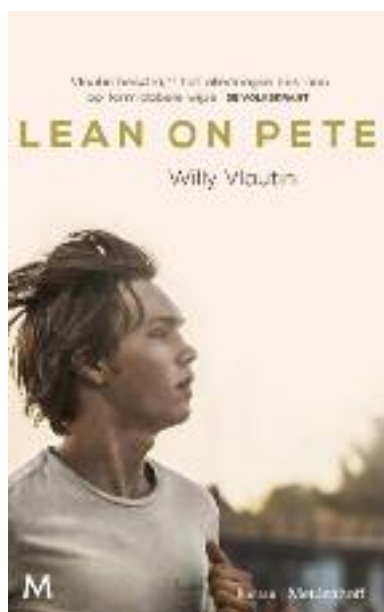
De weg naar voorgoed, Harrie Geelen. Van Oorschoot, € 27,50

Joost Zwagerman Essayprijs

Dit jaar zal op 18 november, de verjaardag van Joost Zwagerman (1963-2015), voor het eerst de Joost Zwagerman Essayprijs worden uitgereikt. Deze prijs is een initiatief van de Van Bijlevelt-stichting en de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, uitgevoerd in samenwerking met de erven van Joost Zwagerman. De uitreiking vindt plaats in Alkmaar, waar die dag ook de Joost Zwagerman Lezing zal worden uitgesproken. De prijs van € 7500,- is bedoeld voor aanstormend talent: schrijvers die nog niet in boekvorm hebben gepubliceerd en geen vaste positie hebben in de media. Het onderwerp van het essay is geheel vrij, de aanpak ook. Wetenschappelijke artikelen, onderzoeksverslagen en scripties worden niet als essays beschouwd, verhalend proza evenmin. Het maximum aantal woorden is drieduizend, het essay moet onder eigen naam geschreven zijn. De inzendingstermijn sluit op 30 juni 2018. De jury – Barber van de Pol, Maria Vlaar, Joost de Vries en Aleid Truijens (voorzitter) – kiest één winnaar en zal zich inspannen om het essay geplaatst te krijgen in een toonaangevend medium. [EG]

mdnl.nl

JZ Joost
Zwagerman
Essayprijs

Boekverfilming

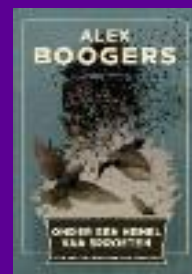
De vijftienjarige Charley Thompson zoekt een thuis: eten op tafel, een school om naartoe te gaan en iemand die om hem geeft. Zijn moeder is weg, zijn vader heeft al moeite zijn eigen leven op de rails te houden en Charley zoekt zijn heil op de plaatselijke renbaan. Hij regelt een baantje bij een nukkige paardenmenner en reist langs paardenraces in stof-fige stadjes, met het grootse Amerikaanse landschap als achtergrond. Charley vindt een onverwachte zielsverwant in het paard Lean on Pete, maar als de lijmfabriek dreigt, komt de jongen voor het eerst in zijn leven voor een volwassen keuze te staan. De roman *Lean on Pete* van Willy Vlautin (die ook *Laat me niet vallen* schreef, zie pagina 7) is door Rob van Erkelens in het Nederlands vertaald als *De ruwe weg* en werd genomineerd voor de Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs 2012. Het boek is succesvol verfilmd met onder anderen Charlie Plummer, Steve Buscemi en Chloë Sevigny. Net als het boek, laat regisseur Andrew Haigh een rauw en intiem portret zien van de sociale onderklasse in Amerika. *Lean on Pete* is vanaf 31 mei te zien in de Nederlandse bioscopen. [EG]

Lean on Pete, Willy Vlautin. Meulenhoff, € 12,99

Het Beste Boek voor Jongeren

Van 21 tot en met 30 september 2018 vindt voor de vierde keer de Boekenweek voor Jongeren plaats, een campagne voor scholieren tussen de vijftien en achttien jaar. Aan de vooravond wordt het Beste Boek voor Jongeren 2018 verkozen. Tien titels, geselecteerd door een vakjury onder leiding van docent Nederlands Miriam Piters, maken kans. Dit jaar bepaalt voor het eerst een jongerenjury welke twee titels de prijs gaan winnen. Genomineerd in de categorie Nederlands: *Onder een hemel van sproeten* van Alex Boogers; *Duizend vaders* van Nhung Dam; *Het leven zelf* van Roelof ten Napel; *Wij zeggen hier niet halfbroer* van Henk van Straten; *Aantekeningen voor het verplaatsen van obelisk*, Arjan van Veelen. In de categorie Vertaald: *Ellebogen*, Fatma Aydemir, vertaald door Marcel Misset; *Laat los mijn hand*, Edward Docx, vertaald door Dirk-Jan Arensman; *Montpelier parade*, Karl Geary, vertaald door Jan Fastenau; *Wie het mooist valt*, Sara Nović, vertaald door Maaïke Bijnsdorp en Lucie Schaap; *The Hate U Give*, Angie Thomas, vertaald door Jasper Mutsaers. De twee winnaars ontvangen ieder een geldbedrag van € 15.000,-; in de categorie Vertaald wordt dit bedrag verdeeld tussen schrijver en vertaler(s). [A7]

boekenweekvoorjongeren.nl

'Samen komen we veel verd

'AMBASSADINGEN' – Een jaar na hun officiële benoeming blikken kinderboekenambassadeurs Hans en Monique Hagen terug. Ze bezochten pabo's, bibliotheken en scholen, schreven columns in *Het Parool* en zo'n dertig inleidingen en lezingen voor (online) tijdschriften en studiedagen. Daarnaast publiceerden ze een mooie Tiplijst Poëzie en maakten ze lees-promotiefilmpjes. En nu is er op 10 juni aanstaande de opening van de Kinderboekenambassade in het Kinderboekenmuseum in Den Haag.

DOOR ELINE ROTTIER

Krijgt een kinderboekenambassadeur een opdracht?

'Een heel algemene: het is je taak om het belang van lezen en kinderboeken onder de aandacht te brengen van een breed publiek. Hoe je dat doet mag je zelf verzinnen. Jacques Vriens vertelde dat je vooral zo lang mogelijk moet blijven voorlezen, Jan-Paul Schutten vroeg aandacht voor non-fictie en vertelde dat er voor ieder kind een boek is. Wij leggen de nadruk op poëzie en het bereiken van ouders.'

Lees elke dag een gedicht, thuis of in de klas!

'Dat is een van onze slogans. Bij elke gebeurtenis is wel een passend vers te vinden. Een kort gedicht voorlezen en er even iets over zeggen of vragen houdt de geest scherp en zorgt voor veel luister- en leesplezier. Er zijn gedichten voor elke dag, om bij weg te dromen of om door verrast te worden. Dat kost minder tijd dan je denkt. Een mooi moment afgelopen jaar was het afronden van de Poëzie Tiplijst, waarmee we

ouders en leerkrachten ondersteunen bij het vinden van poëzie. Op deze tiplijst staan zeventig bijzondere publicaties, maar ook lesideeën en achtergrondinformatie.'

Een andere slogan: Lees zelf, lees samen, lees voor!

'Die heeft te maken met ons tweede speerpunt: we willen ouders en leerkrachten ervan doordringen dat ze een belangrijk rolmodel zijn voor kinderen. Om dat te laten zien, hebben we met ontzettend veel plezier het 'Kinderen doen je na'-filmpje gemaakt. Het is fijn om te horen dat het goed wordt bekeken en door scholen op ouderavonden wordt vertoond. Zo bereiken we gelukkig ook veel publiek buiten onze eigen sociale-media-bubbel.'

Hoe intensief is deze taak?

'Wij hebben met onszelf afgesproken dat we er twee jaar lang zoveel tijd in zouden steken als nodig is. Van het een komt het ander, dus het wordt eigenlijk alleen maar meer. Dat is overigens geen verplichting. Niemand legt ons iets op, we kunnen het zo gek maken als we zelf willen. Op dit moment doen we bijna fulltime "ambassadingen". In het afgelopen jaar hebben we acht gedichten geschreven, ons eigen werk staat even op een laag pitje.'

Hoe anders is dit werk dan wat jullie gewend zijn?

'Hoewel we altijd al intensief bezig waren met leesbevordering, is dit toch heel nieuw. Wat echt leuk is, is dat we veel meer naar buiten durven te treden. Reclame maken voor

onze eigen boeken doen we altijd een beetje besmukt. Omdat het nu gaat om het kinderboek in het algemeen, kunnen we helemaal los. We durven veel meer.'

Is het echt zo dat 1 + 1 deus is?

'Zeker. In Zweden zijn de Kinderboekenambassadeurs altijd met zijn tweeën en eigenlijk zou het voor Nederland ook een goed idee zijn. Als je echt iets voor elkaar wilt krijgen, moet je zoveel mensen aanspreken, dat kun je veel beter samen doen. Samen komen we op zoveel meer ideeën en zo oneindig veel verder dan alleen.'

Zijn er dingen waar jullie tegenaan lopen?

'Er zijn twee pijnpunten. Het eerste is dat er weinig budget is. Daardoor is het moeilijk grote plannen te realiseren of om de professionaliteit te bereiken die we graag willen uitstralen. Bijvoorbeeld het filmpje 'Kinderen doen je na', dat is goed ontvangen, maar

Schetsen voor de staatsieportretten in de Kinderboekenambassade

hun favoriete boek is. Er komen veel boeken in de ambassade, het idee is er een soort januaraanse bibliotheek van te maken, naar Tonke Dragt, met zeeën van tijd om te lezen. Philip Hopman maakt staatsieportretten van de koning en koningin van de kinderboekenwereld: Annie M.G. Schmidt en Paul Biegel. Het wordt echt heel bijzonder.'

Wat is de missie voor het komende jaar?

'Met de Kinderboekenambassade hopen we in elk geval veel mensen te bereiken. Daar zullen we dus veel aandacht aan besteden. Maar we gaan ook nieuwe dingen doen. Het afgelopen jaar hebben we veel pabo's bezocht en we zijn geschrokken van de geringe aandacht die er wordt besteed aan jeugdliteratuur. En poëzie is helemaal een ondergeschoven kind. Stichting Lezen heeft een fantastische jeugdliteratuur-module voor pabo's ontwikkeld. Wij willen uitzoeken in hoeverre die wordt ingezet en wat de redenen zijn als dat niet gebeurt. Pabostudenten vormen de toekomst, zij moeten – naast de ouders – het goede voorbeeld gaan geven. We hopen dat we daar het komende jaar op een positieve manier aan kunnen bijdragen.'

Een jaar lang kinderboekenambassadeux was...

'Indrukwekkend. We hebben genoten, we hebben plezier gemaakt, sommige ontdekkingen hebben ons bezorgder gestemd dan toen we begonnen. Maar bovenal hebben we ontdekt dat er nog zoveel kán, dat er nog zoveel kansen liggen. Wij zullen niet overal in kunnen springen, maar we hopen het komende jaar nog een flinke zet in de goede richting te kunnen geven. Een tip: ruil Facebook voor leesboek. Of beter gezegd: gebruik Facebook alleen voor leesboektips.' ●●● [Lezen](#)

kinderboekenambassadeur.nl

er dan alleen'

de kwaliteit van beeld en geluid had veel beter kunnen zijn als we het niet allemaal zelf hadden gedaan. We hebben het ingestuurd als voorstel voor een SIRE-campagne, maar helaas... Het vinden van fondsen is een baan op zich, daar komen we nauwelijks aan toe.'

En het tweede pijnpunt?

'Dat is het bereiken van een groot en breed publiek. De boodschap is belangrijk genoeg: Als kinderen opgroeien met mooie verhalen, worden ze slimmer, empathischer, gelukkiger, rijker, gezonder. Het is allemaal wetenschappelijk bewezen, de kranten staan er vol van, maar hoe bereiken we de niet-lezers? We hebben een website, we zitten op Facebook, Twitter, Instagram. Maar de mensen die ons daar volgen, hóúden al van boeken. Daarom zijn we ook zo gelukkig met de Kinderboekenambassade, daar komen heel veel schoolklassen naar toe.'

Kunnen jullie daar al meer over vertellen?

'Op 10 juni opent de Kinderboekenambassade haar deuren in het Kinderboekenmuseum. In een warme, ambassade-waardige ruimte krijgt iedereen, jong én oud, de kans om kinderboekenambassadeur te worden. Er komt een *Achterwerk in de kast*-achtige plek waar je een filmpje kunt opnemen waarin je vertelt over je lievelingsboek. Waarom betekent dat boek zoveel voor jou? Waarom zou iedereen het moeten lezen? Die filmpjes kunnen gedeeld worden via de website van de Kinderboekenambassadeur. We hopen dat behalve ouders en kinderen ook schrijvers, illustratoren en BN'ers willen getuigen wat

Stine Jensen

GEDREVEN DOOR DE WAAR

Filosoof, schrijver en programmamaker Stine Jensen raakte als kind in de ban van *De Vijf*. Het zoeken naar betekenis achter de dingen is haar drijfveer – als lezer, schrijver en deelnemer aan *Wie is de Mol?*

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

‘Als ik op reis ga, neem ik altijd boeken mee. Toen ik deelnam aan het programma *Wie is de Mol?* had ik een pocketeditie van *A Little Life* van Hanya Yanagihara in mijn koffer; een dik boek heb ik standaard bij me, voor als ik ergens strand. Verder had ik *Girl On the Train* van Paula Hawkins meegebracht – een thriller kan helpen ontspannen, dacht ik – en een filosofieboek van Alan Watts. [Lachend] Maar vanaf het moment dat ik aankwam op Schiphol en een ticket in handen kreeg voor Azerbeidzjan, kreeg de opwinding de overhand. Tweeënhalve week ben ik weggeweest, maar het enige boek dat ik heb ingezien is het molboekje.’

Hoe was dat, om helemaal niet te kunnen lezen?

‘Je bent natuurlijk wel lezend bezig, anders kan je niet achterhalen wie de mol is. Je moet voortdurend interpreteren wat je waarneemt. Wat zegt de kleur trui die iemand draagt? Of de voorstelling *Julius Caesar* die we in het theater in Tbilis zagen? Ik houd heel erg van interpretatie. Als literatuurwetenschapper en lezer leg ik ook betekenis in boeken. Die verschilt soms van wat de schrijver met zijn verhaal bedoelt. Maar dat doet er niet toe. Wat lezen zo rijk maakt, is juist dat je in vrij-

heid in je verbeelding kunt dwalen. Ieder verhaal is een unieke ontmoeting tussen tekst en lezer. Daarom kunnen sommige boeken bij herlezing ineens een ander gewicht krijgen. Je leven verandert. En je interesse. Daardoor verleg je je focus.’

Kan je een voorbeeld geven?

‘Toen ik als student *Reflections of a Kept Ape* van Ian McEwan las, over een schrijfster die een relatie krijgt met een aapje, vond ik het vooral een heel wonderlijk verhaal. Maar in de tijd dat ik werkte aan mijn proefschrift *Waarom vrouwen van open houden* en het herlas, buitelden de betekenissen over elkaar heen. Terwijl ik het nu als moeder misschien vooral zou opvatten als een verhaal over een onvruchtbare vrouw, die zich voortplant door boeken te schrijven – haar baby’s. Het komt trouwens uit de bundel *In Between the Sheets*. Die titel alleen al is dubbelzinnig. Er staat zowel tussen de lakens, als tussen het papier.’

Heb je altijd zo gelezen?

‘Dat rijke, dichtelijke lezen, waarbij een grote concentratie en zorgvuldigheid zijn vereist, heb ik geleerd van dichter Wiel Kusters. Die was hoogleraar letterkunde aan de Universiteit Maastricht, waar ik ben gepromoveerd. Als kind las ik al wel heel veel, gewoon omdat ik het heerlijk vond meegezogen te worden in avonturenverhalen. Vooral de reeks *De Vijf* van Enid Blyton heb ik als zes-, zevenjarige verslonden. Van mijn zakgeld kocht ik er steeds een pocket bij. Ik las ook andere

Geboren Hillerød, Denemarken, 1972 | Studeerde literatuurwetenschap en filosofie aan de Rijksuniversiteit Groningen | 2002 Promotie Universiteit van Maastricht, *Waarom vrouwen van apen houden* | 2002-heden publiciste en (kinderboeken)schrijver van onder meer *Dus ik ben*, *Lieve Stine, weet jij het?* (Zilveren Griffel), *Het Zussenboek* | 2010-heden Programmamaker voor VPRO en HUMAN | Najaar 2018 verschijning kindernon-fictieboek *Vriendschap is alles* | stinejensen.nl; lievestine.nl

series, zoals *Arendsoog* en *De Kameleon*, en Enid Blytons *Pitty* en *De dolle tweeling*. Maar *De Vijf* was favoriet.'

Waarom?

'Er is een theorie die zegt dat in het kinderboek dat je het meeste bijblijft alle thema's zitten die later in je leven zullen terugkomen. Of het waar is, weet ik niet. Maar de onderwerpen waar het in *De Vijf* om draait, spelen in mijn leven inderdaad een belangrijke rol. Het zoeken naar de waarheid, clubvorming in relatie tot individualiteit, mannelijkheid versus vrouwelijkheid – het meisje George dat eigenlijk Georgina heet –, zelfs

HEIDSVRAAG

de verhouding tussen mens en dier, met het hondje Timmy als vijfde groepslid: het zit er allemaal in. Toen ik *De Vijf* eenmaal had ontdekt, dacht ik: eigenlijk wil ik doen wat Enid Blyton doet: detectives schrijven. Ik begon te oefenen met blind typen. En ik leende Agatha Christie in de bieb. Totdat meneer Halin, mijn basisschoolleraar in de vijfde klas, zei dat als ik schrijver wilde worden, ik betere boeken moest lezen.'

Wat vond je daarvan?

'Eerst was ik aangeslagen. Mijn ouders komen uit Denemarken, dus die waren niet thuis in Nederlandse kinderboeken. Door mijn tweelingzus en mij lid te maken van de Deense boekenclub probeerden ze ons wel kwaliteit te bieden. Maar veel meer dan *Anders And – Donald Duck* in het Deens – lazen wij toen niet. En in de bibliotheek, waar onze overbuurvrouw ons mee naartoe nam, zochten we uit wat ons leuk leek. Als

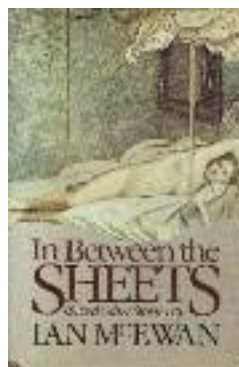
kind maak je geen onderscheid tussen literatuur en lectuur. Toch ben ik meneer Halin dankbaar. Door hem leerde ik Thea Beckman en Evert Hartman kennen. *Oorlog zonder vrienden* bijvoorbeeld, dat vond ik mooi, omdat het over zo'n roemrucht stuk Nederlandse geschiedenis gaat. Bovendien stimuleerde hij mij te schrijven, met als resultaat twee echte boekjes: *Waar moet ik heen?*, een erg zielig *Alleen op de wereld*-achtig verhaal dat ik naar Kluitman heb opgestuurd. En *De avonturen van Janet*, over een ondeugend schoolmeisje, dat Veronica Hazelhoff heeft mogen ontvangen. Ik was geïnspireerd door haar boek *Nou Moe!*, dat ook over de schoolavonturen van een meisje gaat.'

Welke boeken hebben je daarna gevormd?

'Lastig. Ik had een enorme leeshonger, slurpte alles op. Tweede helft middelbare school was literatuur vooral een reddingsboei. Mijn ouders hadden huwelijksproblemen. De boeken die ik las waren als vrienden. Ik kon er mijn dromen in kwijt, mijn fantasie. Ze hielpen me mijn emoties te kanaliseren. Van wie ik zeer onder de indruk was: Fay Weldon, Anne Tyler en Doris Lessing. Die had ik, met nog zeven andere vrouwelijke auteurs, als een soort *angry young girl*, op mijn leeslijst Engels gezet. Mijn docent vond ze te licht, maar voor mij hebben ze een wereld geopend. En als ik toch een titel moet noemen, dan *The Bell Jar* van Sylvia Plath. Ik vond dat als negentienjarige, ook vanwege het autobiografische gehalte, zo verdrietig, zo schokkend, hoe die jonge vrouw afglijdt naar een depressie.'

Waarom moet een boek voor jou voldoen?

'Het moet een mooi verhaal vertellen, emoties oproepen, maar ook stilistisch en inhoudelijk goed zijn. En een postmodern spel met literatuur spelen, zonder dat je de verhaallijn kwijtraakt. *Notes On a Scandal* van Zoë Heller, over een verwrongen vrouwenvriendschap, is zo'n roman. Maar het kan net zo goed literaire non-fictie zijn. Momenteel lees ik *The Guru Papers* van Joel Kramer en Diane Alstad, een analyse van macht en autoriteit. En prachtig is *The Journalist and the Murderer* van Janet Malcolm, waarin de schrijver ook onderzoeker is en je wordt voortgedreven door de waarheidsvraag, in het besef dat de waarheid veelvormig kan zijn. Eigenlijk precies wat ik zo leuk vond aan *De Vijf*.' ●●●

'JONGE KINDEREN ZIJN NOG NIET GEFORMATTEERD'

EEN KIJKJE IN HET ATELIER VAN CATHARINA VALCKX – Dubbel talent Catharina Valckx maakt ontregelende prentenboeken met dieren in de hoofdrol. Haar toon is warm, humoristisch en onbevengend, de verhaalloop is verrassend. 'Kinderboeken zijn vaak gigantisch voorspelbaar, dat wil ik niet zijn.'

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Hamster Billy traint voor hamsterboef (maar als hij 'poten omhoog!' roept is niemand onder de indruk). Raaf Roek draaft rond op de rug van hond Hendrik-Woef (want hij wil vijanden aanvallen). Olifantje Poet trekt de wijde wereld in (maar wordt achterna-gezeten door een razende schoen). Hun prentenboeken staan in allerlei vertalingen in de grote boekenkast in de woonkamer van Catharina Valckx aan de Nieuwe Prinsengracht in Amsterdam. Ook *Drop, het stoute eendje*, haar meest recente titel. Drop is er klaar mee dat iedereen hem schattig vindt en besluit het roer flink om te gooien. Hij bijt in de poot van geit Wiesje en stampt eens flink op het zandkasteel van konijn Guus. Drop zit in de peuterpuberteit, maar is kansloos als bruut met zijn olijk ondeugende oogjes. En dus eindigt ook dit verhaal met een onverwachte wending. Valckx: 'Onderling kunnen de personages flink kibbelen, maar ze sluiten warme vriendschappen. Ze accepteren elkaars verschillen heel vanzelfsprekend.'

Meubels en kamerschermen

Jonge kinderen zijn fantastisch om voor te werken, vindt Valckx. 'Ze zijn nog niet geformatteerd, staan nog helemaal open.' Het duurde even voor ze haar ideale publiek vond. Na de kunstacademie kon ze haar artistieke draai niet echt vinden, vertelt ze. 'Alles interesseerde me. Soms schilderde ik abstract, dan weer figuratief, of ik ging filmpjes maken, schrijven. Ik bleef maar experimenteren, diepte niets uit.' Ze verhuisde terug naar Frankrijk, kwam weer terug naar Nederland, gelokt door het bruisende alternatieve kunstcircuit van Amsterdam. Uiteindelijk besloot ze een tijd afstand te nemen en ging meubels en zelfgemaakte kamerschermen verkopen. Toen werd Paul, haar zoon, geboren. 'Hij vond het heerlijk om voorgelezen te worden. Als we een boek troffen dat we allebei mooi vonden, was dat zo'n perfect moment dat ik besloot prentenboeken te gaan maken. Alles wat ik graag deed, kwam samen: schrijven, verhalen verzinnen, tekenen. Het leek ineens heel vanzelfsprekend.'

Twee miljoen

De eigenzinnige toon van haar debuut *De Koning en de Kip* (1997) viel op. Het had weinig gescheeld of ze had er een Penseel me gewonnen – hoorde ze achteraf. 'Ik denk dat dat mijn carrière wel veranderd zou hebben.' Nu, bijna twintig jaar en heel veel titels later, is Valckx' bekendheid in Nederland nog altijd bescheiden. Het is te danken aan de Franse edities dat ze de grens van twee miljoen verkochte boeken is gepasseerd. 'Het Franse literaire circuit is heel levendig. Elke stad heeft zijn eigen boekenbeurs, je wordt voortdurend uitgenodigd voor schoolbezoeken, signeersessies of tafelgesprekken.' En dus reist Valckx veel heen en weer. Onderweg in de trein rijpen vaak nieuwe ideeën. Ze noteert invallen in opschrijfboekjes. Schrijven doet ze nog altijd eerst in het Frans, pas als het idee staat gaat ze tekenen. De contouren soms met penseel, soms met pen of met kleurpotlood, daarna kleurt ze in. Tegenwoordig doet ze dat ook digitaal, maar dan mist ze toch het onvoorspelbare van sommige materialen, zoals het vloeien van natte verf. 'Mijn hele oeuvre is nog handgemaakt. Ik ben enorm verknocht aan al mijn potloden en verfpotjes.' ●●●

Uit: *Drop, het stoute eendje*

Uit: *Poten omhoog!*

Catharina Valckx (De Bilt, 1957) groeide op in een voorstad van Parijs. Op haar achttiende verhuisde ze naar Groningen om te gaan studeren aan de Academie Minerva. Enkele jaren na haar afstuderen werd ze geselecteerd voor Ateliers 63, een gewilde opleiding waarin jonge kunstenaars gedurende twee jaar worden begeleid door prominente vakgenoten. In 1997 debuteerde ze met het prentenboek *De Koning en de Kip*. *Otto spaart schelpen* werd in 2009 bekroond met een Vlag & Wimpel van de Penseeljury; *Poten omhoog!* won de Kinderboekenwinkelprijs 2011. Valckx' prentenboeken verschijnen altijd gelijktijdig in het Nederlands en Frans, en worden daarna vertaald naar onder meer het Duits, Engels, Chinees, Japans, Italiaans, Spaans en Koreaans.

Abdelkader Benali opent het congres

OVER ANDERE WERELDEN GESPROKEN

DIVERSITEIT – De Harmonie in Leeuwarden is een van de grootste schouwburgen in Nederland; dat komt van pas nu Leeuwarden dit jaar als Culturele Hoofdstad plaats biedt aan tal van belangwekkende culturele activiteiten. Stichting Lezen hield er op 11 april j.l. haar jaarlijkse congres onder het motto: ‘Ik zie, ik zie wie jij niet ziet’. Inderdaad: ‘wie’ en niet ‘wat’; de urgentie van (meer) diversiteit in boeken was de rode draad in het programma, waarin ook meertaligheid – dagelijkse kost in tweetalig Friesland – de nodige aandacht kreeg.

DOOR EVA GERRITS

Over je drempels stappen

Dagvoorzitter Abdelkader Benali, kleurrijk, erudiet en gedreven, heet de volle hoofdzaal (tweehonderdvijftig mensen) welkom. Dat doet hij via een filmpje dat op een scherm wordt getoond en waarin hij vervolgens een sprekend voorbeeld noemt van bezielde lezen (of: vertellen) voor je leven – letterlijk: Sjahrazade die in *Duizend-en-één-nachten* verhalen moet vertellen om te mogen blijven leven. Dan betreedt de Benali van vlees en bloed het podium en vertelt over de beleving die lezen kan oproepen. Hij wijst op de campagne ‘Lees met andermans ogen’, georganiseerd door de Leescoalitie en in de schouwburg vertegenwoordigd met een stand. Geïnteresseerden kunnen er een filmpje laten maken over een boek dat hun de ogen opende voor een andere wereld en vertellen waarom iedereen het zou moeten lezen. ‘Boeken,’ zegt Benali, ‘kunnen je helpen over je eigen drempels heen te stappen.’ ‘Boeken laten je kennismaken met mensen en omgevingen buiten je eigen vertrouwde wereld,’ vervolgt Stichting Lezen-directeur Gerlien van Dalen. Vaak geleidelijk; soms al in de

eerste zin, zoals Kafka deed in *De Gedaanteverwisseling*: ‘Toen Gregor Samsa op een ochtend uit onrustige dromen ontwaakte, ontdekte hij dat hij in zijn bed in een reusachtig ondiep was veranderd.’ In een samenleving die steeds diverser wordt, is het herkennen en begrijpen van de ander steeds essentiëler, benadrukt Van Dalen. In lesboeken maken steeds vaker personages met een biculturele achtergrond hun opwachting; in de (jeugd)literatuur, zo merkt Van Dalen op, zijn dat er echter nog maar weinig.

Brilletje

Marc Dullaert, bestuursvoorzitter van de Stichting KidsRights, die zich inzet voor kinderen in vluchtelingenkampen, en de eerste Kinderombudsman van Nederland, deelt een hartverscheurende anekdote: ‘Ik kan niet goed meer dromen,’ vertrouwe een kind in een vluchtelingenkamp in Jordanië hem toe. Toen Dullaert de jongen vroeg naar zijn toekomstbeeld, antwoordde die dat hij lezen in elk geval belangrijk vond. Hij liet Dullaert de boeken zien die hij in het kamp tot zijn beschikking had – stukgelezen, tot op de draad versleten exemplaren. Dullaert herkende ze van zijn eigen jeugd: de avonturen van Winnetou en Old Shatterhand. ‘Dan droom ik toch een beetje,’ zei de jongen. Over andere werelden gesproken.

Op het podium vormt Dullaert met zijn duim- en wijsvingers twee rondjes en plaatst ze als een brilletje rond zijn ogen. Kinderen vormen hun beeld van de wereld en zichzelf mede, zo houdt hij het publiek voor, door de stereotyperingen die hun door de directe omgeving en in boeken worden voorgeschied. Laat kinderen vrij denken, anders kijken, pleit Dul-

V.l.n.r.: Marinella Orioni, Mylo Freeman, Marc Dullaert en Nina Blussé

FOTO'S: MENNO RIDDERHOF

laert. Geef ze verschillende beelden; boeken die diversiteit tonen. Als goed voorbeeld noemt hij *Lance en Lot zoeken zich rot*, een prentenboek van Linda de Haan, over twee vaders die een kind adopteren. Of *Morgen is een ander land* van Michael de Cock en Trui Chielens, een vluchtelingenverhaal van een kind. En *Mootje*, een Marokkaans Pippi Langkous-achtig meisje.

Als kinderombudsman hoorde Dullaert veel kinderen die werden gepest. Het ontbreken van lesmateriaal over anderszijn was een belangrijke oorzaak. Het onderwijs moet niet alleen zorgdragen voor kennis- maar ook voor waardenoverdracht en diversiteit in (school)boeken is daarbij evident.

Anderstalige literatuur en stereotypen

Het onderwerp meertaligheid wordt belicht én belichaamd door de Italiaans-Nederlandse Marinella Orioni, woonachtig in Frankrijk, getrouwd met een Italiaanse man en moeder van twee drietalige kinderen (die Nederlands, Italiaans en Frans spreken). Ze schreef de boeken *Het meertalige kind* en *Meertalig opvoeden* en wijst er in haar bevlogen lezing op dat een meertalige opvoeding vooral voordelen kent. Het brein is rekbaar genoeg, de taalontwikkeling wordt er niet door geremd, maar juist gestimuleerd. Mits thuis het spreken van de andere taal actief wordt gestimuleerd, en kinderen anderstalige boeken actief worden aangeboden (ook door de bibliotheek), hebben meertalige kinderen uiteindelijk een groter register en kunnen ze putten uit beelden en (stereo)typeringen uit een andere cultuur.

Iedereen gebruikt stereotypen, betoogt sociaal-psychologe Nina Blussé; om te overleven grijpt ons brein erop terug zodra we met iets nieuws worden geconfronteerd. En onbewust voelen we ons doorgaans aangetrokken door mensen die op ons lijken. Wees je daarvan bewust, maant zij, en stel jezelf (liefst langdurig) bloot aan tegenbeelden. Neem bijvoorbeeld niet weer een witte vrouw aan in de bibliotheek, maar iemand met een andere achtergrond.

Zelf is Blussé, samen met Astrid Sy, mede-oprichter van het

bedrijf Rose Stories, dat verhalen uit andere culturen vormgeeft en verspreidt. Historica Sy schreef het jeugdboek *De brieven van Mia*, over een vriendschap tussen een oudere, Joodse, Nederlandse man en een jong Syrisch meisje – wat zij beiden niet is. ‘Je hoeft niet alleen te schrijven over wat je kent,’ stelt zij. Schrijven over iets onbekends betekent ook: je erin verplaatsen.

‘Lân fan taal’

Na de pauze keert het belang van diversiteit en lezen met anderom's ogen terug in een keur aan deelsessies. Een kleine greep: lector Beroepsethiek van de leraar Wouter Sanderse praat over wat taal- en cultuurdocenten nu precies kunnen doen om de persoonsvormende kracht van literatuuronderwijs beter te benutten. Universitair docent jeugdcultuur Sara Van den Bossche en jeugdboekenschrijver Sjoerd Kuiper vertellen over het hoe en waarom van cultureel en etnisch diverse jeugdboeken, met voorbeelden uit Kuipers boek *De duik*, dat zich afspeelt op Curaçao. Er is een wandeling door Leeuwarden, ‘Lân fan taal’, langs kunstwerken en ruimtelijke installaties en met talige activiteiten. Lidewijde Paris van de Lees!-ambassade laat zien dat lezers makkelijk een stelling innemen – Wat is waar? Wie heeft gelijk? – en dat literatuur vooroordelen kan ontcrachten. Maar moraalridders zijn van alle tijden en schrijvers (neem Flaubert, Bret Easton Ellis, Charlotte Mutsaers) worden niet altijd begrepen. Mylo Freeman vertelt over haar *Prinses Arabella*-serie, ontstaan nadat een zwart meisje opmerkte dat prinsessen altijd blond en wit zijn, en een zwart meisje dus nooit een prinses kan zijn.

In de centrale hal staan stands, gevuld met jeugdboeken vol diversiteit; bezoekers delen tips en ervaringen; genodigde auteurs signeren. De missie komt over het voetlicht.

Er is nog wel een verbeterpunt, zoals een medewerker van de Stichting Zo-ook, die streeft naar een grotere diversiteit in kinderboeken en andere media, opmerkt: ‘Het zou mooi zijn als ook het publiek, nu overwegend wit en vrouw, steeds diverser wordt.’

UIT EEN SCHRIJVERSLEVEN

FOTO BOB BRONSHOFF

Martin Michael Driessen

Waarom ik schrijf

Als kind denk je wel eens dat je anders bent dan alle anderen, dat je er eigenlijk niet bij hoort, dat je ouders misschien helemaal je ouders niet zijn. Dat had ik ook; alleen, bij mij is het nooit helemaal overgegaan – een levensgevoel dat volgens mij aan menig kunstenaarschap ten grondslag ligt. Aangezien de rol van ondergeschoven Indische prinses mij niet echt wilde passen zocht ik naar een andere verklaring voor mijn anders-zijn. Misschien, dacht ik, ben je een genie; dat zou alles rechtvaardigen, ook dat ik niet goed kon leren en een kluns was op het voetbalveld. En zo is het eigenlijk altijd gebeven: ik ontleen mijn bestaansrecht aan het feit dat ik mooie dingen kan maken die er zonder mij niet zouden zijn. Ik begon op vierjarige leeftijd aan een serieuze carrière als beeldend kunstenaar en schiep een fameuze reeks piratenteekeningen (vierdekkers die simultaan al hun kanonnen afvuurden met lange rode steekvlammen) die steeds meer werd uitgebreid omdat mijn vader er erg om moest lachen, te meer daar ik mijn boekaniers steevast voorzag van een houten poot die ik uit onkunde midden tussen hun benen plaatste. Ook lyrisch liet ik mij niet onbetuigd: mijn lange berijmde gedicht ‘Yes, yes, yes , de nozempjes’ kon altijd op veel bijval rekenen.

In mijn puberteit ontdekte ik de literatuur en schreef vormvaste sonnetten en rondelen naar het voorbeeld van Boutens, Leopold en Rilke; niet de minsten, maar het is natuurlijk enigszins bizar om als twaalfjarige verzen te schrijven als: ‘Eens zul je allen vergeten zijn/die zo zijn als ik/en ook mij zul je dan vergeten/niemand verlangt geheugen bij een god.’ In de tijd dat The Beatles, Stones en het *Rode Boekje voor Scholieren* de wereld op zijn kop zetten liep ik rond in satijnen kniebroeken met gespen en lakschoenen en zocht naar mogelijkheden om in de erfelijke adelstand verheven te worden. Dat is nooit helemaal goed gekomen.

Geert van Oorschot stuurde mijn eerste maaksels terug met de korzelige opmerking: ‘slecht en onbeholpen geschreven’. Pas vijfenveertig jaar later werd ik auteur van zijn uitgeverij.

Ik werd eerst om artistieke redenen kampioen degenschermen en heb daarna ongeveer honderd toneelstukken en opera’s geregisseerd. Nu leg ik mij geheel toe op het schrijven, maar in wezen is er niets veranderd. Ik ervaar het leven als project. Ik ben wat ik doe. Ik besta bij de gratie van de schoonheid die ik schep. Ik ben een gelukkig mens.

Martin Michael Driessen

Martin Michael Driessen (1954) is opera- en toneelregisseur, vertaler en schrijver. Hij debuteerde in 1999 met de roman *Gars*. Daarna volgden *Vader van God*, *Een ware held* en *Lizzie*. Zijn werk is meermaals bekroond en vertaald in het Italiaans, Duits en Hongaars. In 2016 verscheen zijn verhalenbundel *Rivieren*, die de ECI-literatuurprijs, de ECI-lezersprijs en De Inktaap 2018 won.